Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕЙ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газета радувл 1925 шера дени ◆ ШИНАРА, 12 ОКТЯБРЬ, 1982 ШУ. ◆ № 122 (6688) ◆ Мах 3 кеп.

ХІАРА БАЛХА ДИЙНАХЬА ХЬАДЕР ДУКХАГІА ХИЛИЙТА!

ХЬАЖКІАШ ЦІЕНА ЧУЭЦ

РЕПОРТАЖ

Кхачан программа кхочашъеча ма хулла доккхагІа дакъа юкъедахьа гІерташ шоай еррига торонаш оарцатІъяьхха къахьегаш хьабоагІа укх шера Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза кхаш леладераш.

Платовцаша саина ялат чуэцара-транспортни комплекс вІашагІъеллай колхозе. ХІана из ялата хьажкІаш чуэцаш я.

Ялата чуерзаг еза хьажкІаш эзар гектара тІа я цу боахаме. Тхо да Корастелев Николая кулгалдеча звенос кхеяьча хьажкІий кхай тІа. Цунна йистте вагончик латт «Еррига хьажкІаш — 20 балха дийнахьа!». «Дош деннадий — кхоачашде! Деккар тІаийцадий — чакхдаккха!» аьнна яздаь дешаш а долаш дозуман да цу тІа хьалтеха доахкаш Колхоза агитаторий, халкъа тІахьожамхой дІа-хьа лела пункт я из. Цунна юкъе «техпомощь» яха машин, заправщик латт еха техника тоас, тракторашта, комбайнашта эшаш моттиг хилча доагор чудотта кийча йолаш. Гахьа йоаццаш гуш я хьажкІаш чуэцаш леда ялх комбайн. Сих а да луш тайпа йолх уж. Комбайнаш чакхъяьнача лаьтта тІара хьажкІаш лехьаеш лелаш нах ба. Цу суртага хьежаш латташ колхоза ревизионни комиссе председатель Денисов Анатолий Иванович тІаьвра тхона.

— Фу нах ба дІа комбайнашта тІехьара лаьтта тІара хьажкІаш лехьаеш лелараш? — хаьттача.

— «Хьал мел кхебаь хьув къам — дорабе!» яха еррисоюзни поход йолайра Саратовски областа халкъа депутатий инициатива. Дег тІара къоабалъеш тІаийцар тха юрта Совета депутаташа, коммунисташа. Цу хІаннарила жоп а луш хьувкъам чуэцара-транспортни комплекса юкъеболагІача, ялат а кхьйола культураш а цІена чуэцара тІахьожам доалтабеча звенон болх кхы тІа а тоабенб оаха. Хьувкъам юкъе хІама ца юташ чуоерзабора гІуллакх дикагІа вІаштІехьдаккхар дуьхьа юрта Совета депутатей совгІа пенсионераш а оарцагІбаьнб. Царна юкъе шоай дешхараш къахьегаш дика кхоачашду Покидко Иван Григорьевича, Игнатов Николай Капитоновича, Шилова Раиса Федоровнас, кхычар. Хьатта, кхашна дечи балхашна хьожаш ба уж. ГІалат гучадьалча цу сехьате оаро а доакх. ХІана комбайнашта тІехьара лаьтта Іолета хьажкІаш лехьаеш лелараш ялат цІена чуэца новкъостал де боаьха шоай балла дукха бола колхоза хьаййий фермашкара, механически мастерскера, конторера, кхыча производстваш участкашкара нах ба. Царна цхьана болх беш я колхоза кертерча агронома Попова Александра Васильевна а Боахама халкъа тІахьожама комитета председатель йола [illegible] — [illegible] да лар Денисова — [illegible]

[illegible]

дІадзъю аз хьажкІаш кхухьача трактористо яь хІара рейс. ТІаккха хьатта хьакхухьа ялат озаш багІачара лаьча ноазонца ниедіу, — аьлар Денисова — Ништа жоп лу-кх оаха Саратовски областа халкъа депутатий инициатива, — тІатехар цо.

Тхо къамаьл деш латташ болх соцабаьча цхьан комбайна тІара цІе байракхилг лестаеш біаргадайра тхона. Цига сиха тІаяхар «техпомощь» яха машин. Цхи-ялх минут ялалехьа юхаера из.

— Фу хиннадар цу агрегата? хаьттача:

— ХьажкІий гІаламаш хьокхаш дола урс кагденна дар-кх Из хийнар оаха. — жоп делар еха техника тоае деккарийла йолча звенона юкъевоагІача мастер-наладчика Литвиненко Николая.

— Сиха-м даьлар шо из болх баь, — аьлча:

— Тамаш а яц, — аьнна жоп делар Литвиненкос, вела а вена. — Комбайнаш сменин нормаш кхоачашъеш болх беш хуле хьажкІаш чуйина яьхачул тІехьагІа 150 сом ахчан преми лургйолаш я тха звенона, хьувкъам чуберзабеш боакхачар балхацара моральнии материальнии бетам совбаккхара оттаьча мероприятешна хьежжа. Цу духьа ма хулла сихагІа тоае гІерт тхо еха техника

Из а аьнна, къамаьл кхы дІахь а ца деш ший новкъосташца — сварщикашца Гуиин Анатолецен Гринев Николаецен комбайна тІара хьадаьккха кагденна урс тоаде эттар Литвиненко, декхачарна метта дІаувттаде шоашка кхы а урсаш доллаше а.

Цхьа ха яьлча кхай тІа вера колхоза парткома секретарь Ибрагимов Жамил а. Цун тІеххьа хьакхьчар хьувкъам чуэцаш боахкачарна біайха кхача бахьаш машин я.

Механизатораша хІама ца Іохошалехьа хьалхарча дийнахьа баьча балха итогех яхье хьалхара моттиг яккхарах лаьпиза сом ахча а луш цІе вымпелаш елар Ибрагимова комбайнера Шевцов Николаии кхай тІара хьатта хьажкІаш дІакхухьаш лелача трактористы Монашенко Ивана

Вагончика тІа цу дийнахьа керда хьалтехача «Молния» хьахьокхаш лар хьалхарча дийнахьа шоферашта юкъе яхье котало Шадиев Къурейша яьккхалга. Хьокхамашна диллача котало яьккхачарел дукха тІехьйиса баьдар комбайнераш Корастелев Николайи Намонов Ибрахіими, шоферашц Назаров Александри Анисимово Николайи, тракторист Литвиненко Александр

Сиха хІама а йна мха а бола дІабоаьбир механизатораша

— ХьажкІаш чуэцара шун оттаьча плана тІа кхаьча ... [illegible] ... мара ий ХІанза из мишта? — хаьттача:

— Ялх комбайна мара бекар бай укх кхай тІа тахан. Цулуьхьа цхи комбайни кхьйа шоай тІара хьажкІаш чуэца гойтай бола. [illegible] — жоп делар Попова Александра Васильевнас.

[illegible]

— Цхьаьа тайпара ... [illegible] ... 1500 сом ахчан преми лургйолаш я. ... хІара дийнахьа 20 процент ... [illegible]

ХІанзе барзІ біаь гектар гарта хьажкІаш чуйина [illegible] ... тІа чуэца еараш 30 центнер йолаш

М. ХАМАТХАНОВ.

Планал совгІа тхьаь итт эзар гарггача сома маьха продукци я кийчъеш ийс бетта план 10-ча сентябре кхоачашъяьй Грозненски швейни производственни объединене коллективо.

Участкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латташ я Сержантова Зоя Константиновна керте латтача цхьоалагІчеи Жильцова Раиса Васильевнас кулгалдеча шоллагІчеи участкай коллективаш.

ЦхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шин шера план Сийлахь-йоккха Октябрьски Социалистически революце 65 шу дузача денга кхоачашъе дош деннад цу шин участка хьинар долча хІамаш тегараша. Дукхи ба цу коллективашка цхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шин шера план вай республика делача юбилеяшта никъаболхаш кхоачашъергья аьнна денна дош кхоачашдаьраш. Царех ца1 я Ковтышная Ольга Владимировна Цун къахьегама календара тІа чакхбоалаш латт 1983 шера февраль бутт. Дика масал ла иа цуина улув къахьегача кагирхошта.

СУРТА ТІА: О Ковтышная. И. ПЛИЕВА сурт.

ЭНЕРГИ — планал совгІа

Сийлахь - боккхача Октябра 65 шу дузача денна сийленца пикъабахара денгара ди ме доала къахьегама толамаш совдоахаш болх бу «Грозэнерго» управлененa чуйоагІача ТЭЦ 2 коллективо.

Ийс бетта план ханал хьалха кхоачаш а еш цу юкъа кийчъе езаш хинначул 15 эзар гигакалори йІояхали 5 миллион 300 эзар киловатт-сахьат электроэнергии кийчъяьй хьинар долча энергетикаша, карагІдаьннад царна 1 эзар 314 тонн условни доагор кходе а.

Уж толамаш доахача социалистически яхье хьалха латташ ба РСФСР заслуженни энергетик С. Валуев керте латтача котельни цеха смена болхлой, локомотива машинист А. Темирсултанов, токарь П. Москаленко, электрослесараш Ю. Степанченко, М. Жуков, мастераш М. Комарови А. Канарскийи.

Х. СУРУДЖАЦ.

КЕРДА ХЬУВКЪАМ КХЕБАРА

Назрановски района «40 лет Октября» совхоза центральни усадьбе хьалтеха йоалл «Молни». Цо хоам бу: «Ялат лоцучаа ханеи дикен діадера хьржача социалистически хьье масал а гойташ къхьест № 5 йолча кхаш леладеча тракторни бригада механизатораша Гадиев Жабраилан Коригов Абукарен. Норма 13 гектар йолаш дийнахь царех хіаране 20 — 25 гектара тІа ялат дІадув Хьалхалаттача трактористашца нийсле!».

Совхоза механизатораша дика кхетаду, тІадоагІача шераш хургболча хьунъхьама лард тахане а йолла сзилга. Цулуьхьа хоза латтача хана хІара сахьатах бизза пайда а эцаш, хьинар кхо а ца деш къахьегаш ба хІинз ялат дІадувча кхай тІа боах беш бола механизатораш.

— Района боахамашта юкъе эгтара йоккхагІчарех я тха совхоз, — яхаш дуйц цу совхоза кертерча агронома Чумаков Мухьмеда — Дукхьал гурахьа дІадуь ялат кхеру оаха 2600 гектара тІа. Атта дац иззал доалча лаьттан тІара массаза а дика хьунъхьам хьалхьоь, хІана аьлча из хий дехкаш дац. Цхьабакьла, укх тІеххьарча шерашка даим а шоай дехкарех лоархІабеш хьабоагІа тха ахархой. Хови ма хиллара, укх шера дукха халонаш нийсъелар вай республика юртбоахама къахьегамхошта ХІаьта а, хьинаре къахьегарца, шоай план кхоачашъярал совгІа, из тІехккоачашъе вІаштІехьдаьлар тха совхоза ахархой. ПланагІа йоагІар 18 центнер йолаш хІара гектара тІара чуийцар 19,8 центнер ялат. Из толам бакхдача къахьегата белгалваьлир тха дикагІа вола механизатор Терканиев Ахьмад. Цо ший комбайнаца аьрдар 4250 центнер ялат, норма 1870 центнер йолаш. Иштта 4000 центнерага дІакхоачаш ялат аьрдар Зурабов Бахтилгирей кхоачаа комбайнера Зурабов Ахьмаден. Цо хьахьокх тха механизатораш бокъонца бола гонзанчаш болга. Лаьтта ахара укх шера ше къахьегта тракторни отряд вІаштІехьдаьлар совхозе. Из болх ипатовски хьисапе вІаштІехьдаккхаро дика новкъостал дир. Лоаццачи хана йистелаьлар тхо гуразьа ялат дІадуши дола деррига а лаьтта аьхе. Цул тІеххьагІа культиваци а еш миккаи а доахаш дина кийтдир оаха оахам. ХІанз совхоза кхаш леладу ялх тракторни бригада ялат дІадуш йоалл.

Сайре хиннаяр тхо Чумаков Мухьмадаца, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома члена Евкуров Лахьада кулгалдеча № 3 йолча бригада кхай тІа кхаьчача хана. Гоннахьа, біарг дІа мел кхоача уллаш да аьха лаьтта. Цхьаннена тІехьа шоллагІъяр а йодаш тІехьатайса селлкаш а йолаш кхай тІа болх беш я кхо агрегат. Са довш доагІе а, цу юкъа мара болх дІаболлабьь боацаш саина, ялат дІадуш боахк механизатораш а селлкаш тІа. багІа болхлой а. Дийнахьа кхаь агрегата норма 39 гектар йолаш 50 гектара тІа ялат дІадийна баьннабар механизатораш Беков Осман, Мерешков Мухьмад, Терканиев Закро, сеялщикаш Беков Хьажбикар, Кодзоев Башир, Гайтов Иошкал

— Тха бригада дІадуши дола деррига ялат фуна лаьрхІа да, — йоах Лахьада. — Цулуьхьа къаьстта йоакхо ю оаха из болх дика, агротехнико дІадехарга хьежжа, чакхбаккхара. Цул совгІа, хІана оаха дІадув керда фу «Партизанка» яхаш да. ХІаьта керда фу дІадер беккхамо гІулакх ма дий. Цар кал ала доагІа тха механизаторашти селлкаш тІа багІача болхлоштеи. Цхьаккха гІалат ца доалийташ, дика чакхбоакх цар шоай болх. Балха темпаш а лакха я. Деррига 700 гектара тІа ялат дІаде деккарийла я тха коллектива. ХІанз 350 гектара тІа из дІадийна даьннад тхо.

Механизаторий къахьегама овсарле массаза а лакха хилийтара мел эша хьалаш вІаштІехьдаьхад кхай тІа. Селлкашка фу чулоассадеш дукха ха йоац. Из болх массехк минута кхоачашбу автомашина тІа лаьрххІа кийчъяь дІаеллача погрузчико. Кхай тІа массаза а хул техническа гІулакх деш йола машина.

ХІара кхо ди массаза доал дикагІа къахьийгараш белгалбоах ахчан премешца, хІара дийнахьа арахец цар сийна «Молнеш» цу гІулакхашта балхацара пайха оезам совбоккх.

Совхозера со дІаводаш боахама директора Албаков Мухарбика аьлар:

— ХІанз цхьатарра дукха балхаш лу оаха кхашка. Чуэцаш латт генараш, шекара свеклаш, дукха ха яллехьа дІадолалургда ялата лаьрхІа йола хьажкІаш чуэца, оахаш латт зиоь. Уж деррига а балхаш дика чакхдаха вІаштІехьхьаи да кхашкара балхаш доал тха. Цун керттера болерггІа, вІаштІехьлахар.

Х. ШАДИЕВ.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьожай СССР вІашагІъеллa 60 шу, Нохч-ГІалгІай автономе 60 шуи из шийца ... Россена юкъеяха 200 шуи дазаре сийна, кардача шера 9 бетте хьайбаьй продукташ дукхагІа арахь кийчъерин тІехьа районашта, колхозашта, совхозашта, фермашта, бригадашта, шоай профессех хьайбаш лелаеча болхлошa денаьча юбилейни социалистически яхье итогашка.

Юбилейни социалистически яхье котьальинарш лаьрдІай:

Районаш:

НАЗРАНОВСКИ,

Пачхьалкхенга дулх доахара 9 бетта план 127, шура доахара — 110 процент кхоачашъяьча, 1981 шера цу юкъаца нийсдича дулх — 11, шура — 8 процент совдаьккхачеи бежанаш дебадар 4 процент дагІадоаладенга Іалашдаьчеи.

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Памятни знак а луш яхье хьалхара моттиг хьожаьй района.

ШАЛИНСКИ,

Пачхьалкхенга дулх доахара 9 бетта план 114, шура — 104, тха — 102, фуаш — 104 процент кхоачашъяьча, 1981 шера цу юкъаца нийсдича дулх — 30, шура — 7, фуаш — 7 процент совдаьккхача, бежанаш дебадар 11 процент дагІадоаладенга Іалашдаьча.

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Памятни знак а луш яхье шоллагІа моттиг хьожаьй района.

СОВЕТСКИ,

Пачхьалкхенга дулх доахара 9 бетта план 104, шура — 163, тха — 101 процент кхоачашъяьча, 1981 шера цу юкъаца нийсдича дулх — 4, шура — 42, тха — 53 процент совдаьккхача, доахан дебадар 10 процент дагІадоаладенга Іалашдаьча.

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Сийлен грамота а луш яхье кхоалагІа моттиг хьожаьй района:

Боахамаш:

Грозненски района «Первое мая» колхоз;
Назрановски района «Знаменский» совхоз;
Шелковской района «Шелковский» госплемзавод.

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи памятни ЦІе байракх а луш яхье хьалхара моттиг хьожаьй царна;

Ачхой - Мартановски района «Ачхой - Мартановская» коа тІара олхазараш леладу фабрика;
Наурски района «Советская Россия» совхоз;
Надтеречни района «Горагорский» совхоз;

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Памятни знак а луш яхье шоллагІа моттиг хьожаьй царна:

Сунженски района Ленина цІерагІа колхоз;
Наурски района «Победа» совхоз;
Урус Мартановски района «Гехинский» совхоз.

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Сийлен грамота а луш яхье кхоалагІа моттиг хьожаьй царна.

Юбилейни социалистически яхье хьалхара, шоллагІа, кхоалагІа моттигаш яьа районаш, боахамаш республикански Сийлен угга тІа йоах.

Фермаши бригадаши:

Шелковской района «Красный пахарь» колхоза шурий ферма;
Назрановски района «40 лет Октября» совхоза № 3 йола шурий ферма;
Наурски района «Терский» совхоза № 1 йола шурий ферма;
Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза № 4 йола шурий ферма;
Веденски района Орджоникидзе цІерагІча колхоза хьайбаш леладу ферма;
Веденски района «Прогресс» совхоза хьайбаш леладу ферма;
Наурски района «Россия» колхоза жа леладу бригада (бокхагІвола жа Іу Б. Ашаханов);
Надтеречни района «Минеральный» совхоза жа леладу бригада (бокхагІвола жа Іу Л. Магомадов);
Грозненски района «Виноградская» коа тІара олхазараш леладу фабрика.

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи вымпел а луш «Бригада (ферма) [illegible] 60-летия ЧИАССР» яха цІи еннай царна.

Производстве хьалхалаттараш:

шоай отраслашка доккхийгІа хьокхамаш гойта. Юбилейни социалистически яхье хьалхара моттиг хьожаьй царна, республикански газеташ тІа чІоагІдаьча Сийлен угга тІа йоах уж:

Х. Магомедгаджиева — Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоза доарка;

А. Ахтаджиев — Шелковской района «Красный пахарь» колхоза доахана доал деш вола бежа Іу;

У. Мусаев — Веденски района Кирова цІерагІча колхоза бежа Іу;

Ю. Зальцман — Грозненски района «Грозненский молочный» совхоза хьаькарч лелаер;

Х. Дуриева — Ачхой - Мартановски района «Ачхой Мартановская» коа тІара олхазараш леладеча фабрика коа тІара олхазарашта Іуйел дер;

Б. Ашаханов — Наурски района «Россия» колхоза бокхагІвола жа Іу;

А. Арсанова — Ачхой Мартановски района «Лермонтовский» совхоза Іаьсий лелаер.

Котьальинарг лаьрдІай юбилейни социалистически яхье условеш кхоачашъенга Іалашдаь хьайбаш лелаерий группа.

Мехкдаьттахоша шоай дош кхоачашду

Пачхьалкхенга [illegible] кхоачашдеш [illegible] «Октябрьнефть» НГДУ коллектив. Цо [illegible] пятилетка. Укх шера цу управление механизаторашна къахьега [illegible] «ХІара балха дийнахьа хьадер дукхагІа хилийта» [illegible]

0,964 йолаш барзІ бетта 0,966 хилийтар цар.

Из деррига деш къахьегама овсарле хадданза лакхаеш хьаволийр барзІ бетта планагІа йоагІачул 2,2 процент лакхйир из.

Цу хана чухь кхойн 200 эзар киловатт сахьат электрически энерги, кхыйола материалаш.

Уж толамаш дахаре ма ийна хІинар дашах доагІа [illegible] [illegible]

цхьан моттиге диста йиш я.

Дукха я лоархІамо а балхаш дир доахкаш дола мехкдаьттен газ гулъеча дикагІа вІаштІехьдоаккхаш, арахьа тоайир уж гулъеш йола системаш.

ТІаьхьена оборудовани кердача, бола овсарле йолла оборудованица хушиш гІулакхаш дир.

[illegible]

щестнага дукхагІа хІама дІакхачийтара укха. Тха болхлошта Іомаду парти правительстваи директиван документаш. Боккха теркам тІадоахийта Іомадар [illegible] КПСС Центральни [illegible]

[illegible]

латт. Тха управлене [illegible]

[illegible]

[illegible] ратораш Солтамурадов [illegible] Ахьмад, Седимханов [illegible], Зуев Салаудин, лаьттал кІалха скважинашта капиталан ремонт еш вола оператор [illegible] Николай [illegible]

Управлене социалистически яхь вІаштІехьйоаккхараш а из дІайоарашкераш а коммунисташ ба. Цар болх бу кертерча участкашка. [illegible]

[illegible]

«Октябрьнефть» НГДУ коллектива [illegible]

Ю. ЧАХКИЕВ.

БОЛХ ДИКА А ОВСАРЕ А БЕ

«Союзнефтемашремонт» яхача ВПО Грозненски ремонтно-механически завода коллективо, КПСС XXVI съезда решенеш но къобалъяь 1981 — 1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальни дегIаахара керттера лостамаш ларде а лувцаш хьадда дола толамаш дагьад пачхахьалкхен план кхочушъеча, къахьегама овсарле лакхъеча, арахецача продукце дикал тоеча.

Ишта, 101.4 процент кхочашъбьй укх шера нйс бетта йола продукци арахецара план. Иза хIама деш къахьегама овсарле лакхъяра план 109.8 процент кхочашъбьй, хIьата 1982 шера хьалхарча нйс бетта мехкарча мехкдаьттахой оагIорахьара заводо вразхйия наделеш во я аьнна цхьаькха а претензи кхачалц заводага.

Арахецача продукце номенклатура цахаддаш эрга а йоахаш цхьайтталагIча пятилетке 7 керда издели кара ерзае Iомаенпай завод, царех пхиъ — 1982 шера.

Уж толамаш дахаргIа 1982 шера бархI бетта бахча балха итогех города производствени коллективашта юкъе хьалхара моттиг хьожаьй завода коллектива. Хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашде йиш хилнай къахьегама овсарле лакхъяра, балха овсарле лакха йола прогрессивни оборудовани юкъейоалаяра, болхлой къахьегам вIаштIехьбаккхара гIулакх тоадара социалистически яхь тиз ма кхоачча дегIайоалаяра тIадерзадаь дола массехи производственно-технически гIулакх чакхдаккхар бахьан долаш.

Къахьегама овсарле лакхъяра лостамех цаI дар заводе комплексни бригадаш хьаяр. Болхлой къахьегам вIаштIехьбаккхара из форма юкъехьала йолаьй заводе 1981 шера. ВIашагIъеллар завода ерригача производства участкашка 10 бригада. Бригадашта керте эттар эггара йоккхагIа опыт йола а наха лоархIаш бола а болхлой — коммунисташ В. В. Гадзевич, И. Е. Шатобин, М. Т. Хасанов, парте воаца Даудов Iумар кхыбараш. Комплексни бригадаш хьаяро йиш хилийтар участке къахьегама овсарле 12 — 15 процент лакхъе.

1982 шера комплексни бригада вIашагIъеллар заласни доакъой цеха ступенчати цементироване муфташ еча участке. Хьалхашка оттадаь вай мехкIа эггара хьалха уж арахецилга тха завода плана юкъедихьа йола уж муфташ хьаяр вIаштIехьдаккхара декхар лоархIаме хилар теркал а даь комплексни бригада хьаяро йиш хилийтар из бехктокхаме продукци толаме арахеца доладала.

Муфташ хьаяра эша материалаш лоаттаяра гIулакх но этта доллашехьа, заводо кхоачашйир плановни заданеш. ХIана аьлча комплексни бригада хьаяр бахьан долаш, вIаштIехьдаьлар тха ерригача бригада низ производственни процесса эггара дагIча участкашта тIабахийта. ГIулакх миччa бесса эттадале а, къахьегама овсарле 10 — 12 процент лакхъелар.

Къахьегама овсарле лакхъяра дешаш а къестаду заводе ишта производственни процессашта механизаци яра, керда лакха овсарле йола процессаш юкъейоалаяра чотах. Ишта 1981 — 1982 шерашка завода фактически караерзайир рулонированни яра четодагIа СП 200 емкосташта сборка яра технологически процесс. Цхьабакъда, процесс йиаза караерзаяр чакхдаргда хIанз укх сахьате ВНИИНефтемаш института оттаеш латтача емкоста конструкцега цIаьнха а хьежачул тIехьагIа.

Юкъеккхувл кхычарга хьежача завода керда йола листашта шийла штамповка яра технологически процессаш.

Штамповка юкъейоалаяр бахьан долаш къахьегама овсарле дикка лакхъенний талеви каната успокоитела релин счеп, хIьата ишта отопительни яьш дечен. Из прогрессивни процесс дIахойдича хьия дикка шеръелаьрка я завод.

Арахецача наделей серешйоккха цахиларца, оатхалий конфигураци кхычарга хьежача чоалхане хиларца, ишта уж сон шийла хила езаш хиларца дувзадения заводо къестаду числовой программи управлени йола станокаш караерзаяра чотах къахьегама овсарле лакхъяра деташ. Из болх дIаболабаьб 1981 шера, хIьата хIанз укх сахьате беш а латт. Заводе хIандале а йолаш я вай даймехка хьаль а хIьата ишта Германски Демократически Республикеи Чехословакеи арахийца а 9 станок.

ЧПУ йола станокаш юкъейоалаяро кердача кхы а дикагIча боарамe кхочашлакхъю производство вIаштIехьаккхара. цаpиа эксплуатаци ярей эша гIулакх дарей ерригa система.

Станокех пайда нйбаро торо хулийт къахьегама овсарле дикка лакхъе, оатхалашта обработка яра балхий дикал лакха хилийтара гаранти а луш.

1981 — 1982 шерашкахье оттаяь а юкъейоалаяь а я муфтай корпусий эггара чоалханеча а бехктонхамеча а оатхалий кхаь тайпара фрезерни обрабатывающи центра тIеп Орджоникидзе цIерагIча заводо арахийкача 1Б7323 яхача токарни ах автомата тIеп обработка елга.

Вож станокаш караерзаяра балхаш дIахохьош да.

КПСС XXVI съездо мехкдаьтта промышленноста хьалхашка оттадаьча хьадоаккха мехкдаьтта алсамдаккхарей бурув кIоарга дегтарей декхараша дIадийхар заводагара арахецача оборудованей запасни оатхалийн дикал лакхъяр.

Из доккха а бехктокхамера а декхар кхоачашдара заводо тIанйцай механически химически лабораторей вIашагIйоххара, оатхалий механически свойстваш гарантированни хилийтара, муфта оатхалаш электрически пишькашка йохкаяра термически участок хьалъярих йола решени.

Завод Iалашъю балха овсарле лакха йолча ах автоматашца, цо торо хулитаргьа, станокаш лелаеш болча болхлой квалификаци миччa бесса яле а арахеца оатхалаш лаьрхIача боарамах хилийта.

Лакхе нийпача мероприятей комплекс юкъейоалаяро йиш хулийтаргьа завода XI пятилетка технико-экономически хьонхамий дакъе заданеш кхоачашъе меттал, мехкдаьттахошта чIоаргIа эшаш йола 20 керди издели арахецилга карадерзаде а.

И. БАКАЛЕНКО,
ГРМЗ директор.

Керда Советски Конституция хьакхелла 5 шу дузача денга шоай къахьегама совгIаташ а кийчдеш даим хьнал хьалхаюилаш болх баьб карарча шера Грозненски кондитерски фабрика барттайнача коллективо. Товарни продукци арахецара нйс бетта план итт дй хьалха кхоачаш а ль цу юкъа 200 эзар гарггача сома маьха продукци мах... [illegible] раша. 13 процент совгIа лакхъеннаи къахьегама овсарле. Дукхъал из лакхъяро чотагIа я 100 эзар совгIа сом мах я болаш арахийца товарни продукци.

Дика къахьийгад коллективо вай республика юбилейнта хетаьь продукци арахецаш а. Из бехктокхаме декхар кхоачашдеча къаьстта дика къахьийгад укх сурта тIа шоаца гуча конфетчицас Хаштырова Фатимаси (аьрдехьар пр), бригадира Тисаева Минурасн. Грозненцашa, кхыча городашкарча нйцархоиа чIоагIа хоаттаии чам болаши я пар кийчаьь конфетай.

СУРТА ТIА: Ф. Хаштырова (аьрдехьаръяр) бригадир И. Тисаева юбилейни продукци кийчъеча хана.

И. ПЛИЕВА сурт

БАЛХАХ ДОГ ЛАЗАШ ХИЛЧА

Ленински района производстве хьалхалаттарий слетера дог гIоздаьнна хьайоагIар И. Лапшина кулгалду бригада. Из къайлахьацар цхьанне а. Слете коллективана сийнайр нарара-кара тела пыи пели Сийлен грамотен. Из сканаяр цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера дика къахьегарах. Хадкъа эша товараш арахецаш йолча Лапшин Иван Николаевич керте латтача бригадах дика дар мара алац «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе. Ала деза, хьалхалаттарий мугIарашка отталца хьабена никъ атта ца хиннилга. Дукха шераш даьхав бригадо тIехьависаш.

Бакъда, деррига я бригада бехкьх нийсденнад ала йиш лцар, хIана аьлча, шоай гIулакх тIехдика довзаш, балха говзал лакха йолаш, производствах дог лазаш бола болхлой ухаза боландаь. Из цкъа-дале, шозлагIдале укхаза болх беча бархI сагах пхиъ коммунист ва.

Болх лерттIа на лелара керттерча бахьанех цаI дар предприяте кулгалхоша бахача наха эша товараш хьадара дукха терко еш ца хиннилга. ШоллагIа бахьан дар ширпотреба товараш кийчаду технологически процессаш хано дIадеххача тайпара ца хилар. Гоьта яр болх бу моттиг, цудухьа бутт чакхбоалеш хьагулъенна продукци дIаоттие моттиг хилацар. Из а балха Iаткъаш дар. Кест-наста юсар бригада снабжени во хилар бахьан долаш бе болх боацаш.

Дукха уйла йир коллективо болх тоабира наькъаш лехаш. Де лаьрхIар дукхагIлар кхоачашдир, хаддила хьабе болх хургболаш дола хьалаш вIаштIехьдаьхар.

Партгруппана лайча дукха хIамаш карагIдоалилга кхетадаьд бригаде. Цхьан собраниe бригадира оттадир шоай участке керда продукци арахеца йолаярах дола дош. Цу гIулакха оборудовани оснастка хувпара дукха хIама эшаш дацар, бакъда наха чIоагIа эшаш йола канализационни чистилкаш арахеца йиш хулийтаргьяр цу гIулакхо. ТIаккха хьаеча хIамай ассортимент а шерлургьяр, производство а дегIайоагIаргьяр.

Дукхача хана дена дагадоаллаш бар болхлой «Жигули» яхача автомобила хьаю цинтокаш дикагIа хулийтилга. Завода парткома секретарана уж дагабаьлча, цо цига хьожабир специалисташ. Цхьана техкар гIулакх къовстадир де дезар. ХIанз геттара дика я оалаш я уж цинтокаш. Бригада болх тоабара къаьстта чIоагIа эшаш дар сварки дикагIа ел-га. ХьалхагIа из декхар кхоачашдора керттерча даьккe экспортни продукци кийчъеча И. Туранина кулгалдеча бригада сварщикаша. ХIаьта бригаде эшар болх ишта дика бе ховргдоли саг. Сварщиний курсаш йисте а яьха хIанз из болх беш ва Шлыков Николай, цхьаькха цхьа болхло а варгва кастта уж курсаш йистельха.

Цхьаькха цхьад дош а къоастадаьд бригада болхлоша парткома новкъостальца. Механически цехерча смежникашцара бувзамаш тоадиьд. ХьалхагIа эшаш йола оатхалаш шой ханнахьа хилийта цар цар. Смежникий балха тIехьожам оттабе сохам бир Пул тIехьагIа хоалуш тондел-лар гIулакхаш. Кхыча тайпара хила а йиш яц, кхоачашду декхараш цаIаш хилча.

Карарча шера 100 эзар сома маьха бахача наха эшаш йола продукци арахецара дош деннад бригада коллективо. Хьнаре къахьегача слесарашa шоай дош кхоачашдергхилараx шеко яц, хIана аьлча хинад массехк дй хьалха кхоачашъяьй нар нйс бетта план.

Р. АУШЕВ.

«ЧУЛПАН»—ШЕ САННА КХЫ ДОАЦА СОРТ

Дуниха ха хьалха дена сатувсаш ба лаьтта леладераш ялатий культурай чуэна доладилехьа Iодувшаргдоаца сорташ хьадулаларга. Из проблема дагайоаллаш хиннав Башкирера селекционер Кунакбаев Сабирзян а 30-ча шерашка ше Тимирязева цIерагIа Московски юртбоахама академи йистелькхача дена воаввеннав из юртбоахама культурай керда сорташ хьаде. Iилмахочо хьадаьд гурахьа дувча кIи, гречиха. ялатий кхыча культурий дика хьуакъаш а шелали духьала отталуш а дола массехи сорт.

Амма керттера терким тIабахийтабар Кунакбаева гурахьа дувча эрсий кIи селекцена. Дукха итташ шераш дIаденнад цо цу балха. ТIеххьара а цо хьадир лоаца мергIилг долча эрсий кIи керда сорт, хIьата цунах «чулпан» аьнна цIи а тиллар.

— Шиина тара дар дуне тIа доаца уникальни сорт,— лерхI «чулпанах» Башкирски юртбоахама Iилма-тохкама института директора профессора Бахтизин Налифа — Цун башхало я из хьуакъам лакха болаш, шелал лоиш, йокъала духьала отталуш хилар. Сорт дика адаптаци юлуш да тIадалара духь-дуьхача хьалашка, интенсивни лаьтти леладара мел эша хIама доаллаш да. Амма кхыча сорташта юкъе из белгалдоаккхаш дола керттердар да мергIилг лоацеи сомех хилар бахьан долаш из дужаш цахилар. Опытни участкашка дийнача башкирски эрсий кIи хьуакъам 80 центнерга кхоач гектара тIара, хIьата производствени хьалашка.— 35 центнер.

Чехословаке, Румыне, Венгре, Болгаре, ГДР дена латташ тохкамаш да хIанз «чулпан» яхача сорта. Лейпциге хиннача «Агро-81» оалаш хиннача выставке Сийлен диплом а санна белгалдаьккхар из.

80 шу даьнна вола башкирски Iилмахо Кунакбаев Сибирзян ше даьчох кхоачимбаь соцаш вац. Дукха ха йоацаш пачхахьалкхен сорташ тохкача дIачуденнад лоаца мергIилг долча эрсий кIи керда сорт «чулпан-3», из кхы а чIоагIагIа да Iо на доиара, шелал а дикагIа лор.

Александр ЕВРЕИНОВ,
АПН корреспондент.

СССР ХЬАЯЬ 60 ШУ ДУЗАШ

ВЕЖАРИЙ ДОТТАГIАЛ

БIаь шераш хьалхагIа дена дикача доалахоц гIулакхаш хиннад гуржашца нохчийн гIалгIайн Грузецара вайнаьха цхьан хана «дурлуннча оалаш хиннача» экономически, политически, культурни бувзамаш гаьнна хьалхагIа дена хьадоладеннад. «Гуржаштен вайнахаи юкъера гIулакхаш,— аьлу гуржий тохкамхочо Г. Д. Тогошвили,— геттара ширача заманцара, кавкааски халкъий исторе юкънагара хьадоладенна хьадоагIаш да. Уж бувзамаш хьаолалу вай замал хьалхарча замаи юх хьанцара эзаршере чакхйоллаш, хIаьта вай замаи 13 бIаьшерене Малхбоален Европе, Закавказье, Къулбаседа Кавказе татаро-монголаш чухьалхарца йолча хана чIоагIлуш хьа а даьхьад.

Кхыча мехкий гIаьрахоех Груз лорасш лоаттабаьча къовсаме эггара чIоагIагIа лакьи лаьцад вайнаха. Дуцаш цу ханагара хьадоагIа чох, лирача тIемиш духьала а этта, вай замал хьалхарча заман III-ча бIаьшерене кортамукъале Грузеня аькка йола эггара хьалхара гуржий пачхаьа Фарвапаз дурдзукашта керте лаьттачуи йоI йига хиннав.

Вайнаьха племенашца, Къулбаседа Кавказерча кхыча халкъашца дикача доала хоцуш гIулакхаш лелаоьд Груде шой пачхахьалкхен Къулбаседехьара долауа массала а чIоагIа хилийтар духьа. Цу гIулакхи бонкхачи лоархIаме хиннад арахьара тIаргIийрта гIаьрахой — византийнаш, Iарбий, хезараш, монголо-татараш — дIалица гIийрта Дарьяльски чIоже. Цу чIоже гIолла лаьттаб Кавказаи Закавказьянен юкъера бувзам. «ХIанзара военно-грузински никъ,— лаьд 1870 шера Н. Ф. Грабовске,— жIайрахой, кистинцаш, яз бувцаш бола вож лоамарой лоалахой я болаш, из цаI мара кхы, ер ма бий яьнна, никъ хиннабаи Къулбаседа Кавказаи Грузеней юкъе гаьна хьалхагIа дена»

Вай заман юххьерча бIаьшерешка Дарьяльски чIожа йоаххала чугIолла хьал дукха крепосташ яхка хиннай. Уж крепосташ цхьана лораьй вайнахен хIиращен

IX-XI бIаьшерешка Грузе хаддаялен тIатеIIай къовсам лоаттабу екъаенна хинна из бIарча цхьа пачхахьалкхе а яь вIашагIтохар духьа. Гуржий пачхахьаша цкъя санна дуккхала а новкъостал лийхад вайнахагара, къаьстта а арахьара кхерам тIабоарIача хана. 1120 шера Давид IV гIо деш Къулбаседа Кавказера халкъаш а долаш, духьала эттав туркашта, хIаьта из бахьан долаш Закавказье халкъаш турецки лоала кIал ца дохийташ кIалхара а даьхад.

Гаьнна хьалха дена дIалолалу вайнаьха племенаштен Грузенен юкъера экономически бувзамаш. Гуржий купецаша торговли леланьй Малх боален Европацеи Къулбаседа Кавказаен вайнаьха доазон тIа гIолла хийцца дIаюха а укхаш Гуржий материальни культурацара духьа хIамаш хьаIомадаьд вайнаха. XI-ча бIаьшерене а тIехьа гуржашкара хьайнцад цар эргадаьккха нуждн кхыйола къахьегама кечалаш. Цхьа долчо даькъе гуржий бе вIовнаш хьаьдоза гIирсаш хьалде нохчийн гIалгIайн Iомадаьраш

VIII-IX бIаьшерешка, вешта аьлча, христианство Россе официально тIаьцале 200 шу хьалхагIа Гуржеса гIолла Нохчашкахьен ГIалгIашкахьен кхоач христианство XI — XII бIаьшерешка Эса чIожап кхыча моттигашнен хьалъю гуржий храмаш кхыметтел монастыраш Гуржий архитектурни искусства шедевр я Тхаба-Ерды яха храм 1898 шера Эса бер чура корадаьд пергамента тIа гуржий ширача замалхьарча шрифтаца йздаь псалтырь. Вайнаха юкъедена хиннад гуржий йоазув а. Советски историкашта хетачох, вайнаьха цхьолоча даькъа гуржий йоазув хоаш хиннад, хIаьта гуржий центральни Iаьлалаи цу даькъаи юкъа лаьрхIа дIа юха кхухьийташ дола письмош гуржий меттала яздаь хиннад.

Вайнахаи гуржаштен юкъе нйхха экономически, политически, культурни бувзамаш хиниа хилар хьахьонх хиний, юртий, кхыметтел тайпай а цIераш цхьатара хилар. Масала, Аргун яхача хин цIи гуржашкара яьннай аьнна хет тохкамхочоа А. И. Шавхелашвилена. Мухо-Мохи яхача юрта цIера маIан ишта да: «мухо» — гуржий меттала «нож», «мохк» нохчий меттала «лаьтта», «оагIув», «моттиг» яхаш да. Аргуна керте уллача Шуила яхача юрта цIера маIан деш нохчий меттала цхьаьккха дош дац, хIаьта гуржий меттала «шиинди» — «костеш» яхилга да. Цацахой яхаш юрт хиннай Итум-Кхалера гаьна йоацаш «Цацах» яхача леша.— аьлу Шавхелишвиле,— цхьаккха а маIан дац нохчий меттала, хIаьта гуржий меттала «цацахеи» — хьех яхилга да.

Татаро-монголаш, туркий-иранцаш тIагIертар бахьан долаш Грузе хIамо Iотелаз. Цун территоре тIа хьахиннай шойла чIоагIа моастагIал леладеш йола къаьсткъаьста пачхахьалкхенаша княжествеш. Цу хана Къулбаседа Кавказе чу а беле, цига чIоагIлу нерда ди — ислам. Из бахьан долаш кIезиг дукха мелду къулбаседехьарча лоалахошцара — нохчашцарен гIалгIашцарен гуржий бувзамаш.

XVIII-гIа бIаьшере юкъеяхачул тIехьагIа цар бувзамаш юха дIаэоле а лийя, чIоагIлу. Цу хана Груде чIоагIа чурен арахьарен политика лелаю, цун пачхахьаша Таймуразен II Иракле къовсам лоаттабу арахьарча моастагIашца — Туреца, Иранаца, дагестански феодалашца меттел. централизованни Iаьдала духьала хийнача гуржий феодалашца а. 1757 шера, Цурсалбег хьалха а йолаш дагестански феодалаш Груде чу а хьийха, Картли Кахети цар Iошаьрхьаьга хана. Таймуразен Ираклен шоай нах ба хьийтай Черсашкахьа, «цар бIу а хIаьта ишта хIирийн кавкааски кхыча лоаморой бIу беха аьнна». Гуржена новкъостала баьхаь черени гIалмакхой кистинаш, глигваш, негIий, хIирий Цхьабакъда, къулбаседехьара лоалахой дIа а кхачалехьа вохкаь хиннав моастагIа. Цул тIехьагIа новкъостал ца ашидаь юха цIа хьожабаьб уж. ХIаьта Груди ди дела хьайзача хана дукха а цуппа тIалтта моастагIех лийтаб гIалгIай бIу.

Грузе га а доаккхаш, Екатеринас II 1786 шера распоряжени еннай картлински пачхахьана Ираклена хIара шера 60 эзар сом телла эпйбIун лоаман халкъий отрядашна лелае аьнна. Гуржий бIуца хиннай гIалгIай отрядаш а.

Гуржий пачхахьаша гIулакх деш хиннаб цхьаццаболи вайнах алапи а доагIаш Къулбаседа Кавказе баьхача кистинцех дукха бараш гуржий пачхахьашта доккха гIулакх деш хиннаб укхаларча гIуланкашта уж даим духьа а лоаттабеш. Цар шоай хоамаш тIа ма дарра дийцад царна Къулбаседа Кавказерча политически хьалах, феодални доалах, царимо Кавказе лелаеча политиках дола хIамаш.

Нохчийченцара Грузе бувзамаш чIоагIа хиларах яздаьд 1872 шера У. Лаудаева: «Цар (гуржий — Ш. А.) нохчашца бувзамаш хиннад хIанз а долаш долга тайптайларча гIашлой наькъашка гIолла, цхьаькха а белгалдоаккхаргда аз: дукха нохчий шоай тайпан цIераш гуржашкара яьнна яхаш ба. Нохчийчена влияни йолаш Грузи хинна хилар гуш да ишта гуржий атчан цIераш нохчашкахьа хIанз а лелаеш хиларах а: сом, абаз, поавур, е шай».

ГIалгIай обществана юкъе доаржадаь хиннад гуржий йоазув В. Н. Гамрекела йоах, XVII-ча бIаьшерентара дисача документаша бакъ тешал ду. Гуржий пачхахьашен цар цIен тIарча махех хIирийн гIалгIайн старшинашца дIа-юха кхахьийта каьхаташ гуржий меттала яздеш хинна хилара. ТIаккха но хьахьонх, хIирийн гIалгIайн старшинашта юкъе гуржий мотт лебешу йоазув долаш традицеш хиннилга бакъде йиш хилар.

Дийша гуржи Къулбаседа Кавказе гIалгIай старшинаштен эрсий администрацеца юкъе переводчикаш хиннаб.

ДIахо йодача хана кхы а дукхагIа шер а лечьад, кIоарге а деннад гуржашта, нохчашта, гIалгIашта юкъера доттагIала гIулакхаш.

Ш. АХМАДОВ,
исторически Iилмай кандидат.

ПХЕЛАГIА ДОЛА АТОМНИ КЕМА

ХIана вай мехка лелаш да кхоъ атомни шаттIаберг — «Ленин», «Арктика», «Сибирь». Ленинградерча Балтийски завода станела тIа хьаза доладаьд «Россия» яха дихьлагIдар, хIаьта «Залив» оалача [illegible] дегIа атомохо — ша аттIабу транспортни лихтеровоз-контейнеровоз хьадара кечйо. Цун проект оттадьй ленинградцаша.

Цу кема идеяна [illegible] [illegible]

[illegible]

Лихтераш Къаьстти дика я лихтеровоз йоккхий порташ цIеаита йолча а навигаци йIаьха йоацача а дукхаза ваьш километраш йIаьхача полярни фордий йистошка.

Амма толаме болх бувзарба Арктики ала лаьрхIа цхина аьпна даьча кемага. Цудухьа дийлар царех шиниа а цхьан тайпа кема дара лихтеровоза а, ша аттIабеча кема а [illegible]. Керда кема керма лакхе ма аллара Iата [illegible]. Ишта йоацаш вийда, [illegible] кема я лихтеровой корма. Тайнка бортех [illegible] [illegible]

[illegible]

ча лана хьисале IотIиоллалу из тIерача палубал лаихагIа [illegible] ярус а йолаш йолча лихтерашта. Иран я лихтерии тIера Iойохкаш хьатIайоаза ши. Белгала цудухьа ирина кIалхара паькъаш а доахнаш йола шиа бола консолеш пор мах хетта я на йIаьхьеча тайпира. Царна гIагIолла йола ирай лихтераша «цIенача ха тIа йоал» ва Iочухийта е хьалтIаиикха.

500 тонн йола кран цхьа хьатIаликаран Iочухийта ран эша лаьрхIа ха 20 минут я. Атомни ша аттIабу — транспортни лихтеровоз — контейнеровоза 71 лихтери (хIора долаш 370 тонн), е 1300 контейнера ца а вож е громадпоп палуба [illegible].

1981 — 1985 шерашкен 1990 шерага кхаччалца йолча юкъа СССР экономически [illegible] дегIаахара керттерча лостамаш тIа деркIаш ла «фарси» [illegible] [illegible]

шорал — 32,2, борта лакхал — 18,3 метр. Водоизмещени 61 эзар гаргга тонн, энергетически установки низал 40 эзар гоира низ. ЛаьрхIа цIенача хи тIа гIолла лахара сухал 20 узел гаргга. Амма конструкторашта хет из лакхагIа хургья аьлла.

Къоастаде делаш хиннад кхы цхьаьнха атта доаца лалача мокхьаш хьалъийдеча устройства деталашта ша на байтара лоаттабу къовсам.

Хьидош долча кема энергетически хьонхамаш дикка лакхдира. [illegible] [illegible]

Атомни ша аттIабериш гребни моторашка новкъостал тIа а нйш йоя я [illegible] [illegible]

[illegible]

йоаца габариташ я дозал а [illegible] хургьяр.

Из йоацаш тардала деза. Цудухьа сийлай винт (регулировани еча гIан, диаметр 7 метр гаргга) чарха хьисаперча посадна чу. Цо лораерьяв винт кийчоьмй кхыйоли мераш я, къоастадаь нелча редуктора [illegible], соцадаьхад цун статистически чIоагIал.

Лихтеровоз контейнерова хургда лакха механизированни, автоматизированни, чIоагIа тешаме кема. Цу тIа я низа бола электростанции кхоъ турбогенератор, оттае лаьрхIа я диъ резервни автоматизированни дизель-генератор.

Кема лохкарашта тIа дерг ла ЭВМ я юкъе йолаш йолча лаьрххIача навигационни система. [illegible] [illegible]

Конструкторашца уйла яц [illegible] а.

Юрий СТРОЛИНСКИЙ
(АПН)

«НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ФИЗИЧЕСКИ КУЛЬТУРА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО» ЯХА СИЙЛЕН ЦIЕРА ХЬАКЪЕХЬАРА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо [illegible] бу:

1. «Нохч-ГIалгIай АССР физически культура заслуженни болхло» яха сийлен цIи оттае.

2. «Нохч-ГIалгIай АССР физически культура заслуженни болхло» яха сийлен цIера хьакъехьара Положени чIоагIъе.

3. ДIадаьккхарг лараIа «Нохч-ГIалгIай АССР [illegible] болхло» яха сийлен цIи оттаярах дола Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ физически культурай спортен болхлошта доагIаш хилара [illegible] 1967 шера 7 сентябрера Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета [illegible] Указ.

4. Физически культурии спортен дакъе [illegible] «Нохч-ГIалгIай АССР культура [illegible] болхло» яха [illegible] «Нохч-ГIалгIай АССР физически культура заслуженни болхло» яха сийлен цIи ца телина оттае.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ

гор. Грозный,
1982 шу, 4 октябрь.

ПОЛОЖЕНИ

1. «Нохч-ГIалгIай АССР физически культура заслуженни болхло» яха сийлен [illegible]

[illegible]

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИЙ

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

1974 шера 18 январерчу СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указаца хьежжа дукхачу шерашка кIеза къахьегарехи къахьегаме кагаIдийнарий хам беши СССР Лаккхехьарча Совета Президиума цIергIа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла.

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ ГАПОНЕ:

«Грознефть» ахача объединене производственно-технически гIуллакхаш деча базе гIолла:

Брегида Надежда Васильевнана — пенсионеркана.
Серков Леонид Анатольевича — стропальщика.

«Грознефть» яхача объединене технологически транспорта Грозненски управлене гIолла:

Зобнина Евдокия Григорьевнана — йоккхаглйолча техника.

«Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединене электрографически аппаратий специальни конструкторски бюро гIолла:

Костюк Евгений Митрофановича — проекта кертерча конструктора.

№ 27 йолча бархI шера дешаре школе гIолла:

Москалева Лидия Андреевнана — пенсионеркана.
Гущина Зинаида Абдулрахмановнана — йоахама даькъа заведующена.

Къулбаседа - Кавказски промышленни района газен мехкдаьттан гуччахьара кIежаш ца хулийтила хьалхадахаран уж йоаран йолча Грозненски военизировании отряде гIолла:

Чуглазов Петр Васильевича — отделене командира.

«Грознефть» яхача объединене бурзама конторе гIолла:

Паньшова Анна Макаровнана — телефонисткана.
Янина Антонина Петровнана — бухгалтера.
Шведова Валентина Ивановнана — телефонисткана.

«Грознефть» яхача объединене тампонажни конторе гIолла:

Горковенко Иван Михайловича — машиниста.
Мошхоев Сосе Бисолтана — машиниста.
Николаев Анатолий Михайловича — моториста.
Свешников Евгений Михайловича — пенсионера.

«Ростекстильторг» яхача республикански торгови базе гIолла:

Николаева Вера Кузьминичнана — товароведа.

№ 24 йолча бархI шера школе гIолла:

Лопин Александр Александровича — пенсионера.

«Южмонтажавтоматика» яхача треста Грозненски специализированни монтажни управлене гIолла:

Краснов Николай Михайловича — газосварщика.
Четвертнов Иван Сергеевича — мастера-бригадира.

«Чечингенабсбыт» яхача Нохч-ГIалгIай универсальни объединене гIолла:

Баснакова Надежда Сергеевнана — болхлочон.
Демченко Любовь Ивановнана — уборщицана.
Шупрова Валентина Ивановнана — товароведа.
Юдина Тамара Алексеевнана — йоккхаглйолча инженера.

Промыслови геофизика специальни конструкторско-технологически бюро гIолла:

Гребенщуков Николай Григорьевича — термиста.
Корнеев Борис Александровича — слесара.
Кривогина Валентина Афанасьевнана — пенсионеркана.
Малюга Виктор Поликарповича — слесара.
Пименова Евгения Шамировнана — балхаш дIанийсдечон.
Тимонина Лидия Дмитриевнана — пенсионеркана.

№ 33 йолча юкъерча школе гIолла:

Перепелицын Павел Тимофеевича — хьехархочон.
Сороковых Валентина Ивановнана — хьехархочон.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИН.**

гор. Грозный.
1982 шу. 28 сентябрь.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуме

ТОАБЕ КЪАХЬЕГАМХОЙ ПИСЬМОШЦА БУ БОЛХ

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума аргIанарча заседане лаьнигIар «КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа къахьегамхой письмошцен предложенешцен оеш бола болх дIахо тоабарах де дезарех» КПСС ЦК бахь соцаш кхоачашбарах Нохч-ГIалгIай АССР бахача наха бытовой гIуллакхаш деча министра нов. Инуркаева А. Н. аьча докладага Президиумо белгалдир министерствен цун карарча предприятешкен къахьегамхой письмошцен заявленешцен беча балхагара парте дIадехараш цIенхаштта телхадеш, кхоачамбоацараш хулийташ моттигаш йолга, йоацаш я граждании предложенешка, заявленешка хьажара хьалда система, лерттIа вIашгIехьдаьнхадан гражданий йоазонца а багагIа а еча предложенешта регистраци еш а учет лелаелга а.

Министро хьадда лостам телац аппарата белхахошта жалобашка хьажа мишта беза, министерства цхьан болхлочунгара кхачунга жалобаш дIаухийта хардахьара практика я. Уж е ножаш кхоачамбоацараш хулийта бахьанаши хьалаши бокъонца къастаде дезача жалобаш [illegible] министерства цхьаболча балхахоши дукхагIча хана цоаи ерригa уила тIаухийт заявленеш яхьнараша дуьцар нийса дац ала гIертаи.

Телхаш граждании заявленеш къестанра законо оттаьнаш. Граждани[illegible] шоаш жалобашкен заявленешкен доагIа а доагIаш [illegible] дехьрашка, [illegible] тесса, дог тIара доацаш, формальна лахаш моттигаш я. Министерстве енача хIара иггагIча жалобага хьажара кхаьаш те хаьый. Жалобыштен заявленештен телача жалашта дукхагIча хана [illegible] министерства [illegible] шоай мулгашаьца дикка дукхагIа отнисывай аикен долаш а ул.

Министерства вIашгIехьдаьнихадан къаьмат [illegible] тIанийбелла. Министерства [illegible] [illegible]

Президиумо хьадда кIеззиг белгалдир, цун къыча подразделеней кулгалхоша е йоагIа йоакхо яц быта служба болхлошта нравственни кхетам балара, бытовой гIуллакхаш дара правилаш телхаеш, заказчикашца гIожа болаш, балха тIа брак еш, даьча гIуллакхах доагIачул совгIа ахча доахаш, дефицитни деталаши материалаши, ахча лечкъадеш болчарна де доагIа бехкаш дац. Быта служба хIара шоллагIча предприяте техкача гучадаьннад цига наха бытовой гIуллакхаш дара правилаш телхаелга. ТIахьожам ца хиларах пайда а эцаш, чоалхане бытовой техника тоасча цхьаболча слесараша заказаш кхоачашдеш гражданаш Iехабу, выручка шоашта ют, шоай подотчетера бокъо а йоацаш дIайоах запасни оатхалаши агрегаташи, из бахьан излишкаш хулийт кинтанцеш а доаьаш заказаш кхоачашдар дукха. Маьхаши тарифаши телхаду. Кинтанцеш доацаш заказаш кхоачашду «Чечингшвейбыт», «Чечингобувьбыт» яхача объединенешка. «Грозпарикмахерские» яхача объединене дукха моттигаш я клиенташнара совгIа ахча а доахаш мастераша шоашта дуташ.

Къахьегамхой письмошка хьагойтача цу вота гIуллакхана бухсоцаш Iотньам бу КПСС XXVI съездо, КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумо оттадаь деххарш министерство кхоачашдарa. 1982 шера 8 бетта бахача наха бытовой гIуллакхаш дара план 93,9 процент мара кхоачашдаьнзац министерства. Наха на деш диса 770 эзар сома маьха гIуллакхаш. ПланагIа 11,0 процент тIакхета дезача 5 процент мара тIакхийттадац уж.

Президиумо иштта белгалдир, быта служба балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш а цу дешаша дукха жалобаш а йоллаше а цхьайолча районий, городской, юртай, поселкай Советий исполкомаша бе боагIа тIахьожам бац шоай территорешкарча быта служба предприятей балха. объединеней, городской а районий а бытовой бинатий управленей бытовой гIуллакхаш деча кхачо подразделеней кулгалхоши лаьцагIа цар предприятешкара гIуллакхаш мишта деш. Къахьегамхой предложенешка, жалобашка хьажара [illegible]

Президиумо Нохч-ГIалгIай АССР [illegible] А. Н. Инуркаевa [illegible] [illegible]

хьадда дIадаккхара де дезар де.

Министерствана тIадиллад:

— цхьа бутт балалехьа гражданаша йоазонца а къамаьлаца а еш йолча заявленеш тIа оттадаь дешаш сиха къоастадергдола а царех доагIа жоп лургдола а хьадда система оттае а чакхъякха а;

— министерства аппарата балхахой а быта служба кулгалхой а гражданаша йоазонцен къамаьлацен деш дола дехараш кхоачашделга нийса вIашгIехьдаьнкхарах бола бехктонхам айбе, деха бокъо а йолаш гражданаша дIалехарашка тесса, дог ца лалаш, формальна гIуллакхаш тIара нахи уж кхоачашде дезараши хьежилга хьадда юхатохилга;

— граждании предложенеш, заявленеш, жалобаш, уж хьахулийта хьалаш кIоарга тахка, къахьегамхоша ухийтача кахьаташ тIарча а цар къамаьлаца лхачуницарча а хоамех бахача наха бытовой гIуллакхаш дара балха тIа шерра пайда эцилга;

— наьха йоакхо ергIолаш, шоашта тIадиллача гIуллакхах боккха бехктонхам хетаргболаш кадраш хьаькхелра де деларш белгалдаха а чакхдаха а. Быта служба къахьегамий коллективашка унахIкIа морально-психологически хьал, наха бытовой гIуллакхаш дечара бокъонаш телхбераш, социалистически доалахье лечкъаераш, цхьана гIоаш ба раш доаргбоаца моттиг оттас. Граждании предложенешка, заявленешка, жалобашка хьожача, проверяш еча, быта служба балха тIара кхоачамбоацараш дIа доалача дукхагIа общественни организацеш кьаьсола.

Лаккхехьарча Совета Президиумо хьехьа депутатий районий, городской, юртий поселкой Советий исполкомаш дехкарийна яьи:

— Совета территоре тIарча быта служба предприятей балха тIахьожам чIоагIбеш доаттабе, бахача наха бытовой гIуллакхаш дара декхараш кхоачашдеча цара правилаш Iалаш де.

— Советий сессешка, исполнительни комитетий массеяра комиссий ассемблешка быта служба предприятей балхах цар хьалхахоша [illegible]

[illegible]

ДОЬЗОП ДЕХЬАРА

ПАРИЖ. Израильски оккупантаца Ливане оакхорий хьисапе леладеча зуламашта духьалара йоккха демонстраци хиннай французски столице. Мехка политически общественни организацеша тIахьехарагIа города улицашка арабаьнна итташ эзараш нах хиннаб пуина юкъе дакъа лоацаш. Демонстрантий хьалхарча мугIарашка хиннаб ФКП кулгалхой.

«Эль доц палачашта!», «Бегин — нах боабераl», «Израиль, арадала Ливанера!», «Палестина ахаргья, палестински халкъ котларгдаl» — иштта цIогIарч дийттад эзараш болча наха.

СУРТА ТIА: демонстраци йолча хана.

АП—ТАСС телесурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРА ДУХЬА

Чакхдаьнача кIиран календара тIа къаьгга белгала долаш хилар исторически шин дата: эггара хьалхара Лаьттан спутник урагIа яхийта 25 шу дизари Днепрострой 50 шу дизари. Ерригa а 25 шу юкъ мара ца доалар цу шин событена юкъе, цунах а диъ шу тIемон кIелигагIа дале а пхи шу тIемо дохадаьр юхаметтаоттадаран дIалаьцадар — хIаьта а мел боккха гIа ба из кхоаченга баьккхар! Советски Россе индустри хIаьтта хьае йолаьча хаиагара деррига диццолийташ йола Iилма - технически котало яккхарга кхоачаш дола хIама де ниа кхоачаргболаш цу хана цхьа ВIашагIкхийтта Штаташ — дегIаена промышленность йола, йоккха Iилман потенциал йола, шийлаьтта тIом лаьтта ханаш дагайоагIаш йоаца капиталистически дунен керттера держава мара яцар.

Спутнико деррига дуне тохадалийтар. «Малхбузехьа,— белгалдоах хIана французски «Юманите». — кхетаде могаш бацар дукха ха йоаццаш а тIехьа пачхаьа Iаьдала лоIамагIа феодализма хьалашна лахаш хиннача халкъа цу тайпара хIама карагIдалар мишта нийсденнад». Советски держава хьехашкахьа тетташ бола низ ба керда общество хьалъеш боахкача паргIата баьннача наьха къахьегам, творчески энтузиазм, цар хьалхарча мугIарашка латтача коммунистана цхьаннха хIама кхо на деш къахьегаш хилар. ФуннагIа цар дой а аламлен нахара моллагIа керда сферa цар хьагучайоакхе а эггара хьалха цар дер — из держава герлах лорадр, аламлена машаре гIулакх де из оттаяр да.

Советски Союзо машар лоархI эггара боккхагIа мах бола аламлен юкъара хIама санна, машар лоархI нийсхон ильъаца хIанзарча лаьттам цивилизане лакхаленашна кхача могаргдола хIама санна. Духхьал из баьъан долаш дар юкъарча европейски совещане ТIеххьарча анта тIа дIанзаьнь йола машаре цхьана дахарен цхьана гIуллакхаш леладарен политика керттера положенеш. Советски пачхаьалкхен Кертерча Закона юкъеихьар а СССР Конституцо аргIанара ян дIадахача кIирагIа советски халкъана цхьана деддир лаьттан тIарча беррикача прогрессивни наха а.

Историе цхьа санна дукхала а боьдаьд гIома низашта машарa низаш дукхаьа латтара боарам дукхагIча даькъе социалистически мехкаш вIа шин кхотадешен цхьана гIуллакхаш леладешан хиларах тийшa болга. Цу принципаш те мугIахьа хилар цIаькха а хьахьекхар ункх дешоша Москве СССР-ен Вьетнама Социалистически Республикан партийно - пачхаьалкхений делегацеша дIа-юха къамаьлаш деча хана.

Дунен халкъашта юкъерча общественноста чIоагIа хьаьш долаш хIама хилар Ненесулла политически общественнии делегаша дайтача хабара Л. И. Брежнева дахьийта жоп. Цу документа тIа хьахьекхад массане а юкъара машар Iалашбара, цу даькъе Централни Америке а Карибски бассейне а беш СССР хьинарс къахьегаш хилар. «Кердача дунен тIема кхерам дIабаькха, кхохкам кIаьдбелга чIоагIле, вай планета ерригача континенташ тIа из дIадоаржаде йиш яц алхха цхьан оагIорахьара низаш оарцагIдьхадар аьнна, — йоах цу тIа.— Хьалха цIаккха а ца хиннача тайпара ерригача пачхаьалкхений — йоккхийчар а дIамигачар а, машар безаш долча деррига низий, цар идеологически воззрении политически сакхетами мичча беса бале а, коллективни гIуллакхаш эш», хIанз машар лорабара.

БIУБЕННА ЛЕЛАЮ СТРАТЕГИ

ХIанзарча дунен дукххача проблемашта юкъе эггара хьалхарча плане латта керттера яр — ядерни тIема кхерам дIа мишта боаккхаргба. Из дагадоаллаш ба ерригача континенташ тIара нах. Эггара хьалхарча плане латт из хIанз Генеральни Ассамблея XXXVII-гIа сессеи болх беш йолча ООН-е а.

СССР-о сессе юкъийта оттаьй «Ядерни герза тохнамаш делга дизза а массанега а дехнийтара хьанъехьарча Договора керттера положенеш», хIаьта иштта «Ядерни тIема кхерам дIабаккхаран ядерни энергетика кхераме хургйоацаш дегIайоалделга Iалашдаран низаш лебара» йолча резолюце проекти. Кердача инициативашца кхоачашде гIертар — ядерни герза керда тайпанаш системаши хьанра никъ дIахъоллилга, стратегически хьал толхадарга дугаш йола процесс соцаелга. Хоаш ма дий, дIахо ме йолача хана шин технически характеристикашка хьежача тIахьожам лоаттабе ишы а халагIа хургдола герa хьахилара бола кхерам кхы а чIоагIагIа лакхдулга. Цу тайпара болам хоадабе могаргдолаш хила тарлу ядерни герза тохкамаш делга дизза а массанега а дехнийтара хьаькъехьара договор.

Керда советски инициативаш нийса лоархIаш тIанийнай дукха дукхагIбараша. Из цхьа бахьан доацаш хинна хIама доц. Иштта из гIулакх кхеталайтара бола ниикъ кийчбаьб цхьан оагIорахьарча порядкагIа кхьгорел хьалхагIа ядерни герза тохаргдац аьнна цийна дехар тIа а эцаш Советски Союзо яьча решене, хIаьта из ООН Генеральни Ассамблея лаьрхIача ШоллагIча сессега шие яхьийтача послане тIа Л. И. Брежнева торжественно дIа а кхайкадаьд. Из яр исторически лоархIам бола акци, дукххача хана де дезарий хьакъехьа баькха стратегически гIа. Хоаш ма дий эггара хьалха из герза тохаргдац ше СССР-о яхаш хилча оборона политика мара лелае лерхIаш из йоацилга. «Советски кхерам» яхаш малхбузен пропаганда [illegible] дуьцар доаш доацар долга гуш да. СССР решени наха чIоагIагIа бага яха юнцаш я, хIаьта цунгара хьонхам эна яхаш США-гарен кхьча ядерни державашарен халкъаша чIоагIагIа хьа а дех.

Масала, «цхьабола американски пачхаьалкхен лелаш, — яздаьд 3 октябре лондонски «Файнэншл таймса», — цу даькъе США оборона министр хинна Р. Макнамара а волаш, ядерни герза эггара хьалха тохаргдац яха политика НАТО совгIонгахьара лелаяла яргйоацилга дувца болабеннаб», яхаш.

Тахан этта хьал чIоагIа кхераме долга дика кхета а деш, Советски Союз дог тийша я машар лорабе йиш йолаш хиларах. БIубенна лелаю стратеги яьссача моттиге хьалъаь хIама яц. Из керда дунен тIом юхабетташ йоаттнъа шу гаргга йолча хана Iоаьча опыта, машаре цхьана дахара опыта лерда тIа латташ да. Из латт иштта кхохкам кIаьдбара, вIаши гIойле йолча тайпара юкъе цхьана гIуллакхаш леладара иден наьха сакхетама а дунен халкъашта юкъерча гIуллакхий практикана а юкъе цха хилари ларда тIа. Из стратеги чIоагIлуш я Советски Союзо машара тарлла тIа оттабьча цун низацен цун сийнацен.

ООН Генеральни Ассамблея сессерча дискуссеш деррига дунена бага даха уж дешаш дувцаш хиларон хьахьонх керда советски инициативаш хьанача лаьтта йийшалга, уж дегIайоагIаргйолга.

П. МИХАЙЛОВ.

ЛИВАНЕРА ХЬАЛ

БЕЙРУТ (ТАСС). Эзараш палестинцаши ливанцаши лийнаб Ливане чу а баьккха мехка территорех дохьача цIаьна оккупации яьча израильски бIухоша. Царех цхьабараш Израиле дIа а бигаь политически бехк баьцак чубоаьхача лабактенашка. [illegible]

[illegible]

деш, да массаналха оттаь контрольно — пропускной пункташ а.

[illegible]

Социалистически мехкашкара хоамаш

«ФОРТШРИТТ» МАРКА ЙОЛАШ

1981 — 1985 шераннарча пятилетке юрта боахама техника хьелга ГДР 47 процент лакхдe — иштта да кIачa «Фортшритт» комбината хьалхашка латта дехар. Из республике юрта боахама техника арахеца эггара йоккхагIйола объединени я. Цунна юкъейода шовзткъе итт совгIа предприяти.

Комбината производственни программа тIа эзар гаргга тайп-тайпара машинаши агрегаташи я. Царна юкъе я тракторащ, комбайнаш, жаткаш, доаьхарий брикеташ еш йола установкаш, элеватораш, хьайраш. «Фортшритт» марка йола машинаши агрегаташи болх беш я ткъаь итт гаргга долча мехкашка, царца Советски Союза а йолаш.

ЮРТА БАХАЧА НАХА

Городе Мурэне — МНР Хубсугульски аймана центре — хьайиллай бахача наха бытовой гIуллакхаш ду керда центр. Цу чу я прачечни, ателье, химчистка, сервиса служба кхыйола предприятеш. Уж ерригаш а вли хьарча оборудованеца кийчъяь я. 1985 шера иштта йола комбинаташ хьалъе лерхI кхыча айманашна а.

ДIаяхача пятилетке Монголе хьалъяьй бахача наха бытовой гIуллакхаш деш йола шовзткъе итт совгIа комбинатий предприятий. Цар йиш хилийтар бахача наха кхозза дукхагIа бытовой гIуллакхаш де.

БОККХАГIА НИЗ БОЛА ТРАНСФОРМАТОРАШ

Польски городе Лодзе трансформаторни промышленноста «Эльта» яхача объединене арахеца караерзаеш я 120-н 300-н мегавольтампер низ болеи 400 эзар вольтага кхачча напряжени йолеи керда трансформатораш. Уж лаьргIа я ПНР-е эггара йоккхагIйолча энергетически гIишлонна — «Белхатув» яхача электростанцена.

ХIанзалца мехка арахецаш йола энергетически единицаш 250 мегавольтампер низ болаш мара яц. «Белхатувана» тIехьа керда трансформатораш оттаергья «Ополе», «Жарновец» яхача электростанцешка а.

(АПН).

БАЬЦОВГIАШ КЕРДА ХИЛАР ДIАЬХДУ

Химически Iилмай кандидат волча болгарски Iилмахочо Василев Георге яь 170 Iилма разработкеи 81 авторски свидетельствои я. Царех дукха араш доазол дехьа патент яйза а я.

— Са Iилма керттера хьажаш да керттерча даькъе керда активни биологически веществаш лахар. — аьхаш дуьц Iилмахочо — 12 шу да Попова цIерагIча бальцовгIаа физиологе Институте яз цу проблема тIа болх бу. Тха лабораторе хьалъй эзар совгIа активни биологически вещества.

Хоадаь хьаькха бальцовгIаш маьлхара ца йохийташ керда латтара хI йIаькъеи йола керда препарат хьалъй дукха ха йоацилга Масала, хоадаь хьалакха гоаддачаши пилнаши маьлхара ца доахаш шозза заттарал совгIа кхы тIа из ха керд1—итт сахьата дIаяхьа. Иштта маьлхара ца лохийташ дIахьдотийт баьцадаараш — салат, тоьл бун, релис, сельдерей. Препарат дика хилара йоккха белгало я из токсически ца хилар, еса организмана зене ца хилар. Цул совгIа, баьцадаарий чам толхабац цо. Баьцадараш кхедеча нахIаяла а мег ца. Масала, цо кхеш лораю кулий ца тоьаш хиларах. Препарат баьцовгIашта хулача грибкови вирусни лазарешта духьала я. Дика хургхиларга дог доахийташ я препарат.

(София пресс — АПН).

БАЬЦОВГIАЕХ МЕЛ ДАРБА ДОАЛ ХЬОЖАШ БА

ХIанзарча фармакологе массе такпарча препаратий йоккха арсенал хьалъи, хIаьта уж бахьан долаш дIадаьхад дукха лазараш. Цхьабакъда, синтетически молхаша керда йоакхо е еаш дола гIуллакхаш тIадекхад медикашта, Iилмахошта. Хьахилар аллергически кхыдолеи «молхай лазараш». Цу гIуллакха «кIаьдагIа» лоархI баьцовгIаех яь препараташ.

МНР Iилмай Академе халкъа медицина Институте тохкамаш деш латт баьцовгIаех мел дарба доал хьожаш. Масала, монгольски адоинсак доала дарба гучадаьккхад. Гаьнарча хинашка цунах пайда эцаш хиннаб дега кхийттача лазарешта дарба дара. Цу гIуллакха Iалаьмате боккха пайда баьннаб цунах. Дукха ха йоацаш клинико - фармакологически тохкамаш даьдаьннад звездчатка ларда тIа садоахача лакхерча наькъий лазарешта дарба дара хьаеча «стеллариафитин» яхача препарата. ХIанзле а арахеца йолаьй дийнна дарба дергдола. иштта баьцовгIаш а деш хьаль «барваса дин» яха [illegible] препарат.

(АПН).

ПЕНТАГОНА ПОДРЯДЧИКАШТА ЮКЪЕРА КЪОВСАМ

НЬЮ-ЙОРК (ТАСС). КердагIа йола «Стелс» яха стратегически бомбардировщик хьае дукха миллиардий контракт шоашоашка кхачийтара тIехьа лаьтта-бу Пентагона боахатбарех болча подрядчикашта юкъера къовсам мизьара боалаш латт.

«Нью-Йорк таймс» яхача газета хоам беш ма ддалара США [illegible] [illegible]

[illegible]

ПАТРИОТАШ КХЕБУ

Мехкетински юкъерча школера берриге дешара - кхетама болх вай мехка а республикина а белхаза дола денош — СССР кхоллар 60 шо, Нохч-ГІалгІайн автономе 60 шо а шийн лоІамаргІа Россена юкъеяха 200 шо дизар дезара къаьстта хІолла тІаьхьа баьб. Цу гІуланха оаха ладоре тешар «Советски Социалистически Республикай Союз хьаяь 60 шо дизарах» бола КПСС ЦК сопам, пайда эцар 1981 шера октябре вай республике хиннача, патриотически, интернациональни, атеистически кхетам балара йолча Іилма-практически конференце рекомендацех.

ШерагІа лийнап из дош педагогически совете. Цига чІоагІйир дешача дешоша да хьа ма доаггІара накъадахара тІасразаьча мероприятей хьадда план.

Школе оаха чанхдалькхар «Аз хестабу сай Даймохк, сай республика» яха литературно - музыкальни пІей, литературно - музыкальни сайренаш, конференцеш, конкурсаш, суртай выставкаш. Юбилейшта хетальча беседай план оттайир Цар тематика кийчъенча хана тхо дІахьокха гІийртар СССР бокъха нижи денали духдула кертера хьаст — Советски Союза халхьай вежарашха дола доттагІал ЧІоагІа терко еш кийчъянь из тематика дешархошпа беча балха программа а хиннз [illegible] школа коллектива Бесадай цикл дІайолаелар 1923 шера январе Нохчийчен автономи хьакхайкарах долча дувцаргара. Цу хьакъехьа ма дарра дувц «Хьабена никъ» яхача Советски Союза маршала С. М. Буденис дагадоагІарашка.

Урус - Мартане хиннача митинге ше къамаьл деш [illegible] Ефремович Ворошилова аьннад: «ДІахача хана шуя гІулакхаша боьъ а тхона нохчий халкъ хан е кхоака. Къулбаседа [illegible] Советски Іаьдаль дигІа йола когтІортолга а [illegible] дІаоттаргда аьнна хета. ДІабатача шун цалха — [illegible] даьйн — истори [illegible] карабервабен [illegible] оттабен гІийртача [illegible] лаьттача къовсамаш [illegible] турпаленах днзза. Шуй халкъ кортамукъеи [illegible] хиннад — шо хин[illegible] а дац хила ловш а хинна[illegible] лаьшн несел деши. Тха республика шерагІа шун [illegible] бокъо синай шун [illegible] экономически санна, [illegible] культуриш а тоадари [illegible] тІадола лаьтта машара [illegible] тІа оттадари дукха [illegible] оашаш доал де».

[illegible] дешаш техкал [illegible] предмета методически [illegible] заседанешка. Оаха [illegible] йола рекомендаш оттайир урокашка хІара предмета малагІа юбилейни материал кийчъергьа хойташ. Масала, орсий меттех литературан преподавателий [illegible] белгалдаьккхар республика территоре тІа эрий советскии яздархой А. С. Грибоедов, А. С. Пушкин, М. Ю. Лермонтов, Л. Н. Толстой, А. С. Серафимович, М. Горький, кхыбараш [illegible] хитарах йола материалаш. Кавказах йола цар [illegible] юшаро дешархошта эстетически кхетам балара чІоагІа гІо деш хилар ЧІоагІа дика материал [illegible] поэта - демократа [illegible] Тарас Григорьевича Кавказана хиннача [illegible] арал. къаьстта а «Кавказ» яхача поэма чулоацам [illegible] бовзийтар.

Историе урокаш «Шн бІаь [illegible]» яхаш дешна а [illegible] Укх тІехьарча шн бІаь шера хроно[illegible] юкъейоагІа СССР историех йола модлагІа [illegible] хана тер[illegible] бІарча паччахьал[illegible] исторически [illegible] Нохч - ГІалгІай[illegible] моттиг.

[illegible] Советски [illegible] правам [illegible] урокаша торо ду Нохч - ГІалгІай халкъ соци[illegible] исторически [illegible] хьаьали [illegible] автономе 60 шера чухь [illegible] дегІаахара дахьа республике мел толамаш [illegible].

Къаьстта [illegible] дешарапна беча поисковн (локали) болхах «Са Даьхе — СССР» яхача экспедицена [illegible].

Тиха шу гаргга за и тха школе литературно - краеведчески музей болх беш йола. Цига дукха материалаш [illegible] хьинарча ирва [illegible]. ХІана тха музей сийле [illegible] музей [illegible] бокъо а енна [illegible] материальни [illegible] хІаьта [illegible] шуь [illegible] а [illegible].

[illegible]

вай краях, Советски Іаьдал даьнича шерашка, хьалхарча пятилеткай шерашна мехкетинашта даьча новкъосталах дувцар.

ХІана поисковн отрядий членашта материалаш гулъяьй юрта партийни, комсомольски, пионерски организацей историех дІаяздаьд партен комсомолен ветеранашта, колхозаш болхаш хиннарашта, Сийлахь - боккхача Даймехка тІем тІа лаьттарашта дагадоагІараш.

Оаха лех 20-чей 30-чей шерашка юрта болх беш хиннача ирдашка болча хьехархой, лорий, агрономий лераш. ХІана вІаштІехьдаьккхад оаха юрта бахача пахана договор а даь 1916 шера Мехкете хьехархо хиннача Бирюкова Евдокия Дмитриевнаца дІа-хьа каьхатащ кхухьийтиза. соахка дешархой вІашагІкхетар хинпад 30-ча шерашка хьехархо хиннача Зелюлина Натальй Самойловнаца.

Музея совето дакъа а лоацаш поисковн группо баь болх бахьан долаш вІашагІкхетараш хчинад юрта эггара хьалха хиннача комсомольцаца Абдусаламов Моьхьмада Селахьца, колхозни болама ветеранашца Тайсумов ІалаудДинаца, Улубаев Абуездапа, Джабаев Денепе Сийлахь - боккхача Даймехка тІем тІа дакъа лоацаш хиннача Слава ордена кавалераца Хакимов Кюллеца, Катиров, Дулайца, Юсупов Абуездапа, кхычарца.

ТІем тІа вийнав Мехкетера Ибрагимов Хьасан. Дукха шераш дІалахар воІа ЯрагІена ший даьх фу хиннад ца хоаш. Поисковн отрядарча пионерашта СССР оборона Министерствата гІоата хайра фронте Ибрагимов Хьасанах хиннар фуд, тІакха шо вийй йиш хилар дах кап тІа отта.

Поисковн балхах хиначча хана баркал а оалаш белгалдаьккха доагІа колхоза парторгаиизацѐ политически общественносте деш дола новкъостал.

Школе массала а болх беш а «Къона атенст» яха клуб. Цун членашта атеистически сайре чакхъаьккхай газет арахеш хетин ши журнал [illegible].

Цу тайпара белгалдаьнна денош дезаре кийчо еча юкъагІа школе белгалдара болх баьб дешархошта патриотически интернациональни атеистически кхетам балара.

Тха школа яьккхараша шоаш боагІа моттиг хьаоаш къахьегама мугІарашта юкъера. Царех дукхагІчар механизатораш, скотницаш, доярки тхьамкхкхетеш болх бу Орджоникидзе цІерагІча шоай колхозе.

Шоай юрта наьраш кхеч школо Школашкарча 61 хьехархотех 36 саг дукха ха йоалпаш из йистелькхта яьчевнзен болцчие болх мел бераш цига дийша баьнаб. Цар бахкаш ду юртсовете, колхоза правлене культура цІагІа, лесничестве.

Школа чакх а яьккха, хІана Советски Эскара мугІарашка гІулакх деш болча кагийча наьха дай-ноаной кест-кеста боагІа школе. Шоай къонгаш гІулакх деш болча эскара доакъашкара баркал оалаш дахнйтача письмошта жоп дахийтар дех цар. Оаха гІад а даха ду из, хІана аьлча тхона хов цар толамех тхоай къахьегама лакхъа а доалдига.

Оаха доккхал ду укх тІехьарча массехк шера тха школе дешархой карцахьа лийнна общественни порядок толхаьй аьнна Іаьдала органашка царна бехк баьь моттиг ца хиларах ДагадохарагІа аьлча бокхагІчар на юкъе а из бокъонаш телхаяь цхьаккха моттиг.

Мехкетинаш болча хьоашалгІа баьхке каст-каста хул кхыча республикера хьахиний тоаш дІа а ух уж хьоашалгІа. Цхьайолча хана доккхагІча ноахалах бола нах а цхьайолча хана кагирхой а хул уж. Масала, дукха ха йоаншш Мехкете вахача Хасенов Хьамида дезале ший дезалца хьоашалгІа вена цар Львовера цуй доттагІа.

Юрта баьхка хиннай Венгрера. Лассера, Украина Херсонски областера хьаьший. Юрта сийлахьча хьашашта юкъе — космонавташ кийчъеча Центра кулгалхо СССР летчик - космонавт Г. Т. Береговой.

Кхача къамех болча нахана юттта Іимерза хулга шоле, дукхаа шераш хьалхагІа дешчІоагІа бола беш йолча КИДе дег чу дагадаха юртарча материалашта.

Хьалдараша хьакхина дешархой политически кхетам лакхбенна кхоанерза доггІчина, коммунистически идеалашта тешаме, патриотизмах интернационализмах уйла йолаш, шоай сийлахь - бокъача Советски Даймехка дешаш хилар.

Олег ИСТИРИНИЧ
Ильина районна Мехкетински юкъерча школа завуч.

ДИКАГІБОЛЧА КИНОМЕХАНИКАШТА ХЕТАДАЬ

Кинонскусствацара белаш Ведзижев Бекхана дег чу хьакхул дІамига йолаш. Цунна дагадоагІача хана дени юртара клуб ела хиннав из. ХІаьта, воккхагІйола воаш Назрановски района БурокІалхарча клубе болх бе вахалачно каст-каста воагІар Бекхан юртарча клубе. Эскаре гІулакх даь цІавеча хьалхаа белаш бар вахара никъ. Бекхан дег тІара ваьла вЯлаш деша вахар киномеханиций школе, хІаьта, из чакхъаьккхача болх бе юхавоагІа шийн юрта — БурокІалха. ХІана ворхІ шо даьннад цо шоллагІча категорех вола киномеханик волаш къахьега.

Кино массала а рекламагара дІадоладу Ведзижевс. Из гІулакх дика деладу Ведзижевс, Іуйрийна балха баха арабаьнначча наха дов сайрийна шоай юртарча клубе малагІа картина хьахьокхаргда, кхоана малагІа фильм хургда.

Пхьилекьонгий - Юртарча киномеханикаца яхьо а ваьнна, даим хьалхе долаеш хьавоагІа Б. Ведзижев, из цкъа белгалдаьккха Іойлаш Нохч-ГІалгІайчен пачхьалкхен кино дирекци совгІаташцеи грамоташцеи.

Из дерригга а дувц юбилейшта хетаьдь арадаьккхача «Нохч-ГІалгІай АССР пачхьалкхен киносета дикагІбола киномеханикаш» яхача плакатѐ. Из арадаьккхад «Грозненский рабочий» яхача издательство 600 экземпляр йолаш.

Алхха, Ведзижев Бекхан вийца Іаш плакат, из боаний республикера дикагІбола киноискусства пропагандисташ.

Шийтта шера киномеханик йолаш Энгельс-Юрте болх баьб Даикаева Розас, цо болх беча киноустановкана синай дирекце карара кара тела Шебайракх, хІаьта Розайна — «Знак Почета» яха орден.

ДІайхача дешашца дувц плаката тІа киномеханикех А. Тунгузбиевах (Надтеречни юртара клуб), М. П. Черкашинайх (Шелковской района Дубовская яха станица), кхычарех.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

ДАЬХЕ ЕЗАР — ИЗ ЛОРАЕ ХОВШ ХИЛАР

ДІахх шераш. Дукха ха йоалаш саина хет Северьянов Александр Карабулакерча № 1 йолча школе дешаш хинна. Кхеташ дика дешар цо. Хьинаре дакъа лоацар общественни балха юкъе а. Школа комсомольцаша шин шера шоала шоай комсомольски комитета секретарелла хержар из.

ХІаьта хІана из Советски Эскара эпсар ва. Советски Союза Маршала И. И. Крылова цІерагІа йола лакхера тІема командно-инженерии училище тІехдика дешаш чакхъаьккхар Алексанлра.

Карабулакера школаш яьхачарна юкъе кІезига бац тІема училищаш яьхараш а цига дешаш бараш а. Из а ший мIаш долаш да. Шоай дешархошта хьехархой коллективо кІоарга знанеш енна ца Іеш, лакха патриотически сакхетам а луш хилар да из.

Цхьаи ший каьхата тІа Александра яздора: «Се миччахьа хилорагІа, сона массала дагалаттаргья Карабулак

яхача болхлой поселкерча № 1 йолча школера хьехархой дика коллектив. Дисциплина йолаш хила, хьалльаца гІулакх кхоачанідеш чакхдаккха, ха лехха йоаеш ца хила, дикачунга сатувсаш йолча уйланна мутІахьа хила цига Іомаеннав со. ХІана, сайх эпсар хинначул тІехьагІа, со дика кхийттав, са хьехархошта шоай балха эггара чІоагІа лоархІаш хиннар тхох гражданаш кхебелла хиниллга. Аз доккха баркал оал сай военрук хиннача В. А. Саранчаца, цо сайна дукхьалара тІема кхетам дика Іомабаьндаь. Аз баркал оал кхыча берригача сай хьехархошта, школе тхона дика знанеш енна ца Іеш, тхох бийла бола гражданаш цар кхебарах.

Александр хьалхийнав къахьегама делале. Эггара хьалхара вахара урокаш цо дезалера Іомаяьй. Цун хьалхара хьехархой — цун хьаьнала къахьегамхой дай нанеи хиннаб.

М. ФРОЛОВ.
РСФСР школа заслуженни хьехархо.

Хабаровски крае хиннa советски литература денош сакиарча малхбоален лаьтта интересентехи кІайгвардейцехи мукъадаьккха 60 шу дизара хетадаь хиннад.

Москверча, Ленинградерча, союзни республикашкарча художественни деша гонзанчий йоккхача группана керте латташ хиннав СССР-ен РСФСР-ен Пачхьалкхен премей лауреат, СССР яздархой Союза правлене секретарь Проскурин Петр, «Хьа цІи», «Кхел» яхача шерра довзаш долча романий автор Ткъо шу совгІа ха хьалха Амура тІарча городе дІаболабаьй цо литератури болх.

Творчески отчеташ, литературин сайренаш, книжнаш дешарий конференцеш чакхъьяккхай БАМа малхбоалерча участке, юрташкарча а заводашкарча а культура Шеношка, доазон йистошкарча заставашка.

СУРТА ТІА: Волочаевски тІемаш хиннача моттиге яздархой вІашагІкхийттаб цу тІем тІа дакъа лоацаш хинначарца. Аьрдехьара аьттехьа — Украинера яздархо М. Зарудный, тІем тІа дакъа лоацаш хинна К. Морозов, москвичка Н. Волобуева, тІем тІа дакъа лоацаш хинна А. Анойкин, Горьковера поэт В. Шамшурин, Калининградера яздархо Ю. Иванов, яздархой Союза правлене секретарь П. Проскурин, белорус Р. Бородулин, хабаровчанин В. Александровский.

В. БЕЛОВОЛОВА сурт.

Сийлахь-йоккхача Котолон 40 шу дизарІа

ДАЬХЕН ВИЗЗА ВОЛА ВОІ

СССР 60 шу дизарца дувладенна город Вильнюса № 37 йолча юкъерча школа цІеча дерйоахараша лаьрхІар тІема хана майрал денал гойтарах Ленина орден енна болча тІемахоех йола материалаш гулъе. Царех дар доаза лаьрхІа уж хьекар архиверча тІема хана каьхаташка. Цига байзар царна денал долаш хинна Даьхен дукха къонгаш, майор капитан А. Султыгов. Цо тІемаш даьд шоллагІча степена Суворова орден лелацча Миргородски ЦІена Байракха 373 стрелковн дивизе. Из хиннав саперий рота командир.

Украине моастагІчох майра латаш хиннав капитан, къаьстта а Миргород мукъайоаккхаш. Цунна дола тешал да Султыгова Сийлахь - боккхача Даймехка тІема шоллагІча степена орден енна хилар.

ТІема юкъе дукха болх бе белаш хулар сапераш, къаьстта а тІемаш лиргІа долча Ерригача дивизе а дика гІулакхаш нарагІдулларах белгалъяьннаяр капитана кулгалду рота. Къаьстта а доккха дакъа юкъедиххьар цо вай эскара тІема ницаш Винницки областа Ямполь яхача юрта юхе Днестр-хина дехьадоахаш. Ший деррига ницаш царцагІдаьхадаи моастагІчо фухха даь а вай тІемахой тІалатаргбоанар де дагахьа, къаьстта а цІоагІа лодайора цар хин йистош.

Бакъда, саперий рота ший долчаш дар, цул совгІа, хьадиро массехк плот. Ишта, 1944 шера 19—23 марте Днестра дехьаюла йолаеяр дивизе подразделенеш. Цу хана капитан а вар хи йисте

ХІаьта моастагІа тІелетача эггара тІехьа хьулалора из, эггара хьалха юха араволар хи йисте.

Ехар Днестра юкера моастагІчун цІоагІале, хІаьта вай эскара цу [illegible] дика даьта доалл капитана Султыгова.

1944 шера 28—29 марте Молдаверча Кишинев-Унгены яхача машинаькъа лине тІарча Карапиз-Сад оалача станцена гаьна доацаш капитана Султыгова кулгалдеча саперий группа моастагІчоа юкъе чу а яха оккхийт доархІам тІий ХІаьта цу шера, цхьоалагІча апреле сапераш дакъа доал дивизена то бе дага хинна моастагІа вохаеш. Цул тІехьагІа дукха ца гоаш Кондратешти яхача молдавски юрта юхе лаьттача тІем тІа воа ю капитана.

1945 шера 24 мартерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума указагІа капитана Султыгов Османа Ахьмада лу Ленина орден.

ХІана Нохч-ГІалгІайчен столице Грозне вахаш ва из тІехьарча шерашка из

халдалза болх беш ва 5 йолча ПМК начальник волаш.

ГІалгІай къаман денал дола воІ Литве хиннача тІемашка дакъа лоацаш хинавац бакъда, хиннавеце а укхала дика вовзаш ва из вай мехка езача ордена кавалер санна.

П. ФРОЛОВ.
Литовски ССР заслуженни хьехархо.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хан».
8.45 — Мультипликационни фильмаш.
9.15 — «Гаьнарен юкъерен [illegible]».
10.40 — [illegible] доладарах дола документальни фильмаш.
11.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Телевизионни документальни фильм.
15.20 — ПТУ фу дьег. [illegible] Тбилисера № 36 йолча СГПТУ [illegible] промышленноста дьоргІа [illegible] кийчъярах.
15.50 — «Бетховено. 3-гІа дакъа».
16.30 — «Сат—Лаьттан тІа [illegible]». Ведущий — «Известия» газета обозреватель А. Э. Иващенко.
17.50 — «Фиеста». Испане дІайиьхача [illegible] фестивалах.
18.15 — «[illegible]».
18.45 — «Тхан [illegible] тІа».
19.00 — СССР хьалхина 60 шу дизарга «Барт болча дезале». Киргизски ССР.
21.00 — «Хан».
21.35 — «Фу? Мича? Маца?». Телевизионни викторина.
22.45 — «Тахан дуьне [illegible]».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранна гимнастика.
8.20 — Іилма-популярни фильм.
8.35, 9.35 — Французски мотт.
10.05 — «Наьна школа».
10.35, 11.35 — Советски [illegible] 5 класс.
11.05 — «Шахматни школа». Лоьла болалушар класс.

ЭКРАН — ХЬЕХАРХОЧОА

12.05 — А. С. Пушкин. «Песнь о вещем Олеге». 5 класс.
12.35 — Юкъара биологи. 10 класс.
13.05 — СССР хьалхина 60 шу дизарга. «[illegible]».
14.05 — А. С. Грибоедов. «Бала [illegible]».
15.15 — «Кердадараш».
16.00 — Концерт.
17.20 — «Дуьне [illegible]».
17.30 — «Афганистан: Республика Іуйре». Документальни фильм.
17.55 — «Пропагандистах дола доша». Л. А. Ибрагимов ([illegible] меттала).
18.05 — «Нохч-ГІалгІайче» ([illegible]).
18.25 — Фильм-реклама.
18.30 — «Спорт».
19.00 — Кагирхой командашта [illegible] футболах Европа чемпионате [illegible]. СССР [illegible] команда — [illegible] команда. Перерыве (19.45) — «[illegible]».
21.00 — «Хан».

21.45 — «Са вахар». Телевизионни [illegible] художественни фильм. 1-ра серн.

13 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хан».
8.45 — «Хьалхара гІарагІуралш». Художественни фильм.
10.20 — «[illegible]».
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «[illegible]».
14.50 — ДоттагІий ирах. Социалистически мехкий телевиденен студей документальни фильмаш.
15.50 — [illegible].
16.55 — СССР хьалхина 60 шу дизарга. «[illegible]».
16.00 — Я. Сибелиус. [illegible] П. И. Чайковски [illegible] лауреата [illegible] (США) СССР Пачхьалкхен академическа симфоническа [illegible].
17.15 — «Шахматни школа».
17.45 — «[illegible]».
18.20 — «[illegible]».
18.45 — «[illegible]».
19.00 — Футболах йола кагирхой Европа чемпионат матч. СССР [illegible] команда — [illegible] команда.
21.00 — «Хан».
21.35 — «Яздархой замена». Ю. Бондарев.
22.45 — «Тахан дуьне тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранна гимнастика.
8.20 — Іилма-популярни фильм.
8.35, 9.35 — География. 7 класс.
9.05, 12.00 — Немцой мотт.
10.05 — [illegible] СССР-ра культурни [illegible].
10.35, 11.35 — Юкъара биологи. 9 класс.
11.05 — «Школа, дай [illegible]».

ЭКРАН — ХЬЕХАРХОЧОА

12.05 — История. 5 класс.
12.35 — Зоологи. 7 класс.
13.05 — [illegible].
14.00 — «ПТУ [illegible]».
14.30 — А. М. Горький. «[illegible]».
15.30 — «Кердадараш».
17.15 — «[illegible]». Фильм.
17.45 — Документальни фильм.
18.05 — «Нохч-ГІалгІайче» ([illegible]).
18.45 — [illegible] района [illegible].
19.15 — «[illegible]» яха [illegible]. Документальни фильм.
19.30 — [illegible] концерт.
20.00 — [illegible].
20.45 — «[illegible]».
21.00 — «Хан».
21.35 — [illegible]. Телевизионни [illegible] художественни фильм. 2-гІа серн.

РАДИО

12 ОКТЯБРЬ

6.30 — «Юртара Іуйранна» ([illegible] меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.30 — «Сердало» газета обзор.
7.40 — [illegible] программа ([illegible]).
8.40 — [illegible] программа.
8.55 — [illegible].
9.15 — [illegible].
9.45 — [illegible].
9.15 — «[illegible]». [illegible] обзор ([illegible] меттала).
9.30 — [illegible] радиожурнал ([illegible] меттала).
18.00 — Передачай программа. Хоттамах дола хоам (орсий меттала).
18.04 — «Курув хеттарий кхахьегама вахар» (нохчий меттала).
18.18 — [illegible] (орсий меттала).
18.33 — «Юрта болхана къахьегамхошта». Концерт (гІалгІай меттала).
19.00 — Керда хоамаш (орсий меттала).
19.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
19.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
19.30 — [illegible].

КЪАЬСТТА БОКЪО ЙОЛА НАХ

Каст-каста оалаш хаза йиш я СССР-е ший къаьстта бокъо йолаш цхьа класс я бераш. Царна кходаь цхьаккха а хІама дац вай мехка: берий яслеш, бешамаш, школаш, пионерски лагераш — дерригга а царна лаьрхІа да.

Советски Іаьдало бераштa ду гІулакх довзара тоъам ба «Красный молот» завода «Белочка» яхача ясле-берий беша вахарга хьежача. ЦаІи ахи шераргара 7 шерага кхаччалца ха яьнна 300 бер да укхаза. Шишша-кхоккха бер долча ноаношта чІоагІа аьттув болаш да эІамагІа а доккхагІа дола а бераш цхьана хилар.

Укх шера февраль бетта хьалъяь а яьнна, болх бе йоласнийи кІанзара архитектура йола керда корпусаш. Уж хьеллаш пачхьалкхено 35 эзар сома маьха оборудовани оттаьй, алхха ловзаргашка дІадахар 5 эзар сом да, эзараш сомаш мах бола поартал ийцай. Бер шера ясле леладара дІадодар 550 сом да, берий беша — 450 сом. Цох 80 процент пачхьалкхено шийна дІатІалоац. Кердача помещенешка да берашта мел эшар: спальнеш, учебни кабинеташ, бераш ловзаш до[illegible]

бераштa гІулакх деш ва 65 саг. Царех ахане совгІа бараш педагогически образовани йолаш ба. Ткъо шу совгІа ха я укх ясли-беша Гребенкина Александра Андреевнас болх бу. ТІехьарча шерашка из укхаза заведующи я. Коллектива лостам бала хоаш кулгалхо я Александра Андреевна.

«Белочка» яха ясли-беш лаьй балхара мукъабаллалца берашца ха йоакха моттиг яц. Укхаза береш дилла вахар долаш дах, йоаккхагІча групие дараш школе даха кийчлу, физически упражненеш, ловзараш чакхдоах.

Дукха а шераш да ясли беша Л. Ф. Макаровас, О. Н. Коробковас болх бу. Уж ба музыкальни кулгалхой. Иштта бераштa дукха еааш, дашанойшн баркал оалаш я

бераштa кхетам луш йола, методист Л. Ф. Колесникова а.

Укх шера педколлективо лерхІ бераш ушахцІена хилийтара къаьстта терка тІабахинта. Цу гІулакха лаьрххІа оттаьь программа я. Белгала моттиг дІалоацарґья тайп-тайпарча ловзараша, спортивни упражненешта, дикагІйола группа къоастаеш еІа конкурсаша.

Иштта тоае лерхІ укхаза бераш школе деша даха кийчдеш йола система а. Из болх дикагІа чакхбаккхара педагогаш шоаш а ба квалификаци лакхъеш.

М. Б. ЦИЦКИЕВ

СУРТАШ ТІА (лакхехьа): ясли-беша керда корпусаш. Лохехьа — ясли-бешара бераш.

И. ИЛИЕВА сурташ

Хьалхара спартакиада

ДІадахача кІиранлийнахьа «Динамо» яхача стадиона тІа хилар просвещене балхахой цхьоалагІа спартакиада. Цига дакъа лаца иттанаш команда къовсаенна яр яйтача атлетиках, истола тІарча теннисах, нек дарах, топаш кхоаадарах.

Цу яьдашка хьалхара кхо моттиг йоккхар Ленински, Наурски, Гудермесски районаша.

* * *

Волейболах ловзаш Советски Союза кубок [illegible] хьалхара кхьаш хилар дукха [illegible] Грозне. Вай городе ловзаш хиннача группе шоайла къовсаенна яр Тбилисера «Спартак», Фрунзера ДСК, Душанбера «Авиатор», Грознера «Автомобилист». Цу наьъе четвертьфинале [illegible] бокъо лаьккхар вай «Автомобилистов», Тбилисерча «Спартаков».

Четвертьфинала ловзараш [illegible] тахан «Красный молот» завода спорта Дворецѐ. Укхаза «Автомобилиста» [illegible] [illegible] Харьковерча «Локомотивах» [illegible] Таллинера «[illegible]».

Тахан [illegible] даьхача [illegible] Шоайла ловзар [illegible] Харьковера «Локомотиве», Тбилисера «Калев». Из ловзар чакхдаьлча [illegible] Киевера «[illegible]» вай «Автомобилисте».

А. ВЕК.

Хоттам

Тахан республика [illegible] Грозне [illegible] йолаш, [illegible] дола [illegible] делхаш [illegible] секунде 3—8 метр [illegible] мух а хьекха [illegible] фогара температура республике 12—17, Грозне 14—16 градус йоахал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моргІаш а йолаш, [illegible] а йолаш. [illegible] чакхдоалалга [illegible] секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхае хилен фогара температура буьйсанна 1—6, дийнахьа 10—15 градус йоахал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Мамакаева, ул. 82. Телефонаш: редактора — 2-45-57, редактора заместителя — 2-83-07, белхахочана секретара — 0-24-00, [illegible] — [illegible] 0-24-04, промышленностан [illegible] — 0-24-01, юрт балхана — 0-24-01, культура — 0-24-05, кехаташа — 0-24-07, корректорна — [illegible].

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Мамакаева, 82. Телефоны: редактора — 2-45-57, заместителя редактора — 2-83-07, ответственного секретаря — 0-24-00, партийной жизни — 0-24-04, промышленности и транспорта — 0-24-01, сельского хозяйства — 0-24-08, культуры — 0-24-05, писем — 0-24-07, корректорской — [illegible].

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Мамакаева, 82.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Мамакаева, 82.

Заказ № [illegible]